

Ta'idele ta'inijo Baru si riti /

LINI ka
karedu
karecidru ga,
saa cidru si
vua ba
ci'druni sawa

EENET – Enabling Education Network

PO Box 422

Hyde

Cheshire

SK14 9DT

UK

 www.eenet.org.uk

 info@eenet.org.uk

 +44 (0)7929 326 564

This work is licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ta idele buku di ia dii lemu ungwele Creative Commons Attribution-Non-Commercial-ShareAlike 4.0 International ai ni. Lai di nyuesa eria leti di si <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ta Buku Di ia ri i

Ido joa dru	4
Ta'idele rii ecoka kengwi dru loso baciri aza ka ra ri ni lini esu jo i	6
Luba Ta'idele ri dri i	8-73

ABC Buku	8	Ta usika vuru vuru	39
Nyisi loro	10	Nyiko eno endrele orusi kare anyolujo ri dri ri i	40
Nyi si ta driciri kwejo rii	11	Nyide Palikida	42
Calcumaze	13	Takitakia kusa ava ta'weli ula jo ri i	44
Tadika weli si	16	Ta ayia a ri undreka	46
Nyiko ava karatasi okpwodri ri i	18	Longo udhi ri i, olobo na oku ri i	49
Indre ta ma ndre le rii otea?	20	Longo ehwiako ri i	50
Nyiko anyuhwa loso engadi nya driga ri i	21	Nyi sa hwe ehwi vua nyindre kozo	53
Nyiko tauni retugodro nya urale dri si rii	23	Ta'laka alu	55
Ta dhedhi nyasi ri i	25	Roka tika	58
Nyiba nya ibo kodi	27	Ta'ehwi zule di ri i	60
Yaka soko a	28	Gbweke vua deyo ayia ri i	62
Lejo ai si ...?	30	Oda pilepi ri i	64
Esu molu Prezidendi i ri	31	Ajugo laki dri anzoka	66
Luzi madi amba ri iti	33	Mali tika	67
Nyido torobo udi ri ideka (ebu hwe kusa cuma)	35	Lazi mudiri	69
Okorinya ebuka ta'loso idejo	37	Ofu nya laponyi dri	71

Ido joa dru

Ta'dii usi adi ti ni?

- Ta'idele dii **ei cidru** baciri aza ka kuru ri tro kusa aza ka ra ri tro ri bati ni.
- Ta'idele dii **bacidru ni** - endre vua ata tro, ba baciri ta'mbaka ri tro, izonzi vua boronzi tro, lefuno, ba otitini ga ri i (adrunzi vua amvonzi tro), adra vua abi tro, adrwa, atari tro vua endrerri au tro. Saa cuwi ba ni ta ini jo alu rii ubi.

Ta'idele di bati adu?

Ta'dii '**sau locoko**' ta'idele ri dri i izonzi ni boronzi tro kinya mgbwi mgbwi ri ni ai a ata endre tro, ba baciri ta'mbaka rii kusa ba ei ga ri a idele baru si ri i. Madi alu alu ka ana rani ebu uje tro wa ta'idele di idu jo cuwi baciri ni lini esu jo i. Ta'idele di a amgbwu na idea vu ubi sa wa vua leti mgbwi mgbwi si.

Ta'idele dii uba ti na adu ni?

Ta'idele dii ka baciri ikonyi leti mgbwi mgbwi ai a ta inijo baru si rii ga. Ta'idele dii ziti ini ote amala draa sa baciri kidea. Ta'idele di ka ei ba ikonyi tani jo **lini baru si ri idri** ongo ovi lini baru si ri a konyi kwe jo lini fonyi ga ri ni ri idri.

Ta'idele dii ebua ingoni?

Nyindre ta'idele dii nya barangwa tro. Nyi ba nya barangwa kodu ta'idele ani ni cuwi rii alu. Ta'idele di oba ti na re ku.

Ta'idele di idri inza ta ubi kendre usi ka na vuru di ani:

Ta nya lele ri i: Dii sanduku ta kole nyi de ati ati kusa torobo nya lele ta di ide jo ri dri i. Ziti si ta'idele ri ole torobo ku, ziti ole kalamu karatasi tro awu, kusa ta ebu le kpwa ta unzi jo ri i, vua torobo ziti ka resu ei ga si sa wa oje je ku.

Ta'idele ri i: Dii cara sile vuru barangwa ni vu na okole ta'idejo ri i. Baciri ta laka wa ri ka cara di a vu ni oko ai a nga si wa. Baciri zi batik a konyi le ba amba amba otitini ga kusa ei ga ta laka wa ri dri ra.

Inzajoa dru ta'idele ri idri: Ziti si ta'idele rii idri adi ta zi idele ri inza di ndro go na ba amba amba kusa ba ta'ideka wa ri bati ni i.

Ta'idele ri ati oko re aga ofu nile rii okweru baciri ikonyi jo ta aia lele idele ndro ri du jo, ra di bati:

Kinya: Ra okweru baciri a ta'idele esidi aia kinya tro rii dri, ki bebe na baciri cidru ka ta pkwo ide wa. Ki ta aia idele rii mgbwi mgbwi, ovidru baciri amba ri ka ta si nza kusa ka eno ko pelere.

Ba amba/Ba tile ati rii ka konyi kwe wa: Ra okweru jo nyi i kusa adrunzi kusa amvonzi amba rii aa kolea kikonyi ki baciri ta'iderea ga gaa dru gaa dru tro tro kusa be, jo sa baciri di kide ta di bati wa sa i. ofu nile dii ka nyi ikonyi ra du jo di nyolu barangwa di i laga ire ire ya ana ta'idere rii jo nyi ji ta zi ide si awu sa i. Nyi i kusa madi amba otitini ga rii kolea kokwe konyi ba ta ini ka emi emi pkwe kusa aza ka ra ri ba ti ni tro tro.

Ta nya inile ri i (lini) vua ta nya idele rii (vodo): Ta baciri a idele alu alu ri koba ka aia lini kusa vodo ni inza. Sanduku ta'idele ri ati okorea ga rii ka lini vua vodo esule ta di ide ka si rii itede. Ta'idele ri amgbwu na ta sika kusa uje ebuka koba barangwa ka vodo esu ri i. Vodo dii ziti ta jho jo rii, lemu ta ide jo bazi tro alu ri i, ta udi ri ide ka, lejho si usu ka, ta ra ka gbwi gbwi ongo ru si rii emu ka alu. Fonyi vua laponyi oni vodo di bati a loso loso ni ote. Baciri ni bebe na saa oca ku vodo di ebu jo fonyi ga i. Baru si saa nza ta ini jo leti ava dri si kusa ta'idele odu cidru ovidru ta'dika dri si i.

Leti mgbwi mgbwi ta'ide jo ri i: Ta'idele rii amgbwu na ia ra okwe ru ovi ta'idele ri eco jo baciri ta'ini ka emi emi pkwe kusa aza ka ra ri ni lini esujo rii idri, Ta'idele dii baciri pkwo kidea wa, ki baciri ziti ka konyi le gaadru nza kusa kaki leti mgbwi ri ebu au ta alua ri ide jo I (ovidru eno ko ka, ta'jho ka, tasi reaga i, kusa ta'idele di ba jo kolu adhu. Karatasi bi andra ga ri okwe ra nza ovi ta'idele ri eco jo ri idri i. Ini nya baragwa ni cuwi rere rii nyi I, ini ta ana lele idele ndro rii ote koba nyi ta'idele ri upé ani ni cuwi.

Nyera, lini ka ride kare cidru ga wa, vua saa cidru si.

Ta'idele rii ecoka kengwi dru loso baciri aza ka ra ri ni lini esu jo i

Sanduku ta ti oko reaga dii okwe ra ovi ta'idele ri eco jo baciri ta'ini ka emi emi pkwe kusa aza ka ra ri ni rii idri. Barangwa alu alu mgbwi disi ra dii okwe ru ba pkwo ni. Baragwa alu alu ka ana ta'lele rii itede ra. Endre ta'idere baciri tro itede aini ta ai si di ca ri i, ta aia lele idele ndro ri i vua ewo aia konyi lejo ri i.

Nya barangwa ni ikonyi ka ni cuwi ki ide ta'idele rii ni I ku. Ole kitiri ki ai esu ta ra ni. Ora barangwa di ka ta'ide pkwe ni ku. Nyi uje ebu ta'idele ri eco jo udhi au si ba pkwo kidea wa.

Vuru dii ra ziti baciri ta'ini ka emi emi pkwe kusa aza ka ra ri ni lini esujo ri i. Ra di bati ka ru ebu ta'idele ri ni pkwo wa.

Baciri ta'ndre ka cuwi ku ri i

- **Nyebu nukuta gbworo ri i:** Ta'silesi ri iga nyesu di barangwa di ka ta'sile nukuta ogbworo si ri la anda ya kusa jo nosi ta'sile nukuta toro si ri i. Ziti si ta'sile nukuta toro si ri karula adu amala aia ovi endre jo rii tau oza nukuta gbworo si iri ra.
- **Nyebu rangi au:** Jo nyi bia wa, nyebu rangi mgbwi mgbwi rii lejo ehwi okpwo okpwo ri si jo (lejho ehwi ta idejo rii ovidro 'nyijho", "nyeji" vua "nyekwe"). Di koba ta'laka kengwi barangwa ni adu.
- **Nyebu torobo umvile wa rii:** Ta sile si ri ni baciri mi cuwi ku ri kebu ta umvile wa ri i. (ovidru jo azo ri kosiki torobo mgbwi mgbwi umvile dri si wa ri si)
- **Nyi nze eno driba ti si:** Jo ta idele rii okoru eno tro nyi nze driba na barangwa mi cuwi ku rini ti si.
- Nyera ci rii ta di bati ka baciri ikoni kpwordru te mi cuwi ku ri bati iku.

Baciri ta'eri ka cuwiku rii

- **Nyobi ta ba bi ako ri obile ta izu jo rii** jo nyi i kusa nya barangwa oni ta obika ote i. Kusa anyini nya barangwa tro ta obika.
- **Nyico ti barangwa** ta eri di cuwi ku vua ta jho di cuwi ku ridri (ki uza ani ni uza ku). Nyebu nya ru ni, nya andrati ni vua nya dri ni ta obi jo ta jho jo.
- Nyide ta kare ingwe ri iga ausi barangwa ka nya ti ni ndre ote. Ojho ta ri ku ongo onyi ta nyi ku.
- Nyebu kalamu vua karatasi (kusa coki vua abi ini ri i) ta'sijo vuru kusa eno kojo ta itede jo pelere.

- Nyitede ta'idele rii barangwa ni uza ta dri ba nze ka nya (tisi kusa ta'obika si) ni ra.
- Nyera ci rii ta di bati ka baciri ikonyi kpwordru te bi cuwi ku ri bati iku.

Baciri aci ka cuwi ku ri i

- **Nyimba dri lahwa ebule rii vua torobo ire ire:** Drilahwa ebule ta'idejo ri bati nyiba kolu barangwa dii laga ire, ana ca re wag a.
- **Nyibi nyebu dri lahwa gnworo rii.** (Ovidru kalamu gworo rii ko ka na dri a adu).
- **Nyitede baciri ni ta'idele rii vua aia ta'idere ga nyike ra ru ledi rii,** (ovidrue, nyi ai ikonyi agi be rea ga).
- **Kare ta'idejo rii kolu nza re re ku:** Nyeco kare ta'idejo rii kolu doroadru ausi aci ka aru si olu palanda ku, (ovidru, dingidingio kusa ava ta undru jo rii ide kare doroa dru rii ga).

Baciri ta'ini ka para ri i

- **Nyi ba ta'inile rii kolu adu** vua nyi de an ewa ni au. (Ovidru, longo udi ri ini reaga nyi ngo dri alu ri I oba dri na pkwordru ku. Luba ta mgbwi mgbwi dri kolu ali. Baciri di ani ri kosi lejo ehwi ali ali ri i, lejo ehwi azo ri iku)
- **Nyiko eno awu ta si le si ria karega i.** Ta'idele eno oko jo au rii ubi. Ta'idele baciri ni tasi jo si rii ecoa ka ana ra ni ko eno dru.
- **Cara ta'idejo rii anzu ana ali ali** vua ehwi na Erika kolu adu ongo oba barangwa di kide alu alu. (Ovidru, 1, nyedu kalamu karatasi tro, 2, nyiko eno, 3, nyifo eno ni rangi si, ongo 4, ikojoadru nyusi ewo mgbwi mgbwi ri a ru ni.)
- **Nyangwa cara ta'idejo rii** vu eri kusa ina ausi barangwa ka ehwi na eri ca vu aka ta dri aru ri ni ote.

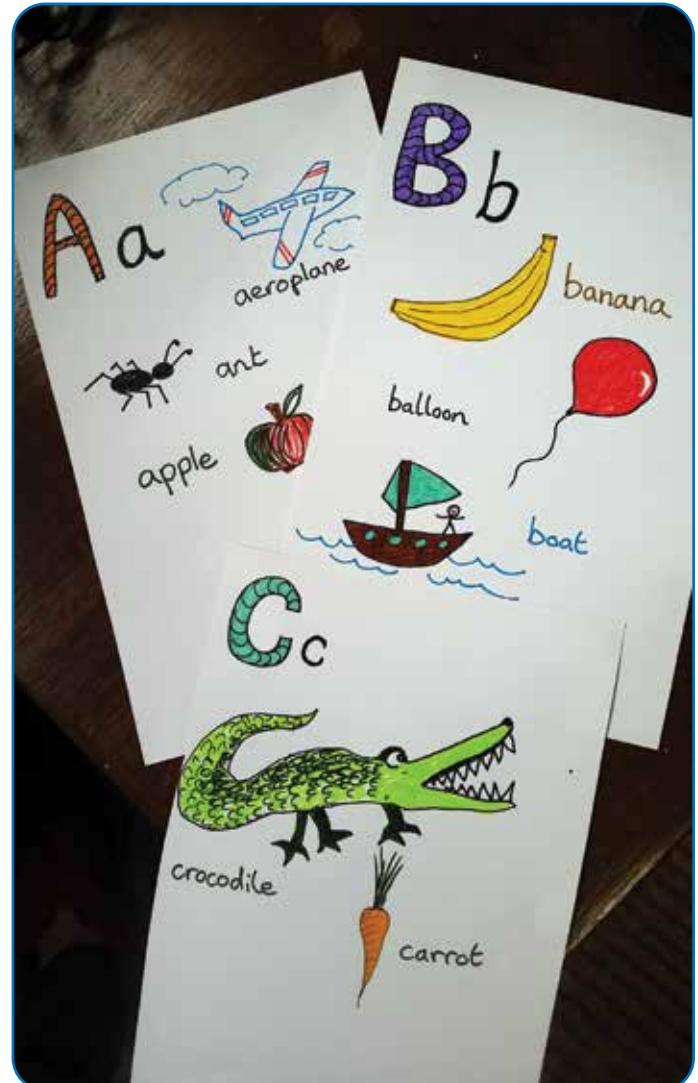
Tesa nyiba baciri kaga nyini ni. Di koba nyi nia ote di baciri eri ta ehwi ra ya i kusa di aia asi ni ta'idele rii ga aa ya i. Konyi nya kwele rii kolu epe oba baciri dri teri anzi rii ku. Ani ta cuwi rii ai kana ta'idele rii okpwo disi ba emuka alu idejoaru. Nyijho aini "ta dii okpwo kua? Ba kobi ide kana alu le?"

ABC Buku

Ta nya lele ri i: Kalamu (rangi tro ri i jo aa i), karatasi, iswe kusa libira vua uzi.

Ta'idele ri i:

- Nyiba karatasi vua kalamu rangi tro rii baba.
- Nyi buku nukuta dri rii ide. Nyatru karatasi. Nyi karatasi le si?
- Nyura nyi nukuta di usi ingoni ya ni. Nukuta alu karatasi ewa alu alu rii ga ia? Eri a?
- Nyura di nyi nukuta di usi ingonim ya ni. Nukuta gbworo ri i a? Nukuta endre k aba hwini hwini ri ani ri i a? Jo kalamu rangi tro rii a a nyifo ci.
- Nyinza lejo ehwi ri di nukuta di si rii karatasi ewa di idri. Nyi eno ta mgbwi mgwi / anyuhwa ru ri ka nukuta di si ri dri ko awu a?
- Nyiginya nyiko eno buku ogu. Nya dri kegwe nya ru si ka buku ogu si ku (buku si di i).
- Nyatru buku ni vua nyi ba madi amba rii koso aga na libira vua uzi si kusa kibi iswe si.

Inzajoa dru ta'idele ri idri:

- Nyila kusa nyiba madi zi kola oda sile liele di i.

Driciri nukuta usirea aga ri i - Vu

Odu alu leju 'e' ti 'e' tro ka nyadi ide lejo ehwi si. Oto ki lejo ehwi aia era le wa ri ia agaga. Ecoki 'ship' (ibo) ni 'sheep' (bilo i dru) i dru oba bilo a ru oe ebi vua dri na ociru kwici kwici. Ecoki 'chick' (au angwa) ni 'cheek' (elemvu) i dru oba au endre oma ana ngua ni ndru le pkwe. Ecoki 'stir' (ta'loka) ni 'steer' (lembi dru) oba madi ta didi ri oni ani ka adu ide a ni ku. Ecoki Will (ra) ni wheel (wili) oba oya li si julu a ile. Leju di bati ogu ki ai kpwo. Ki nukuta zibati oraki dii nyadi ni ku. Ta'ti ni oko jo, nukuta dri du di ojo "iye atera". Odu oba leju dii 'slip' (trika) ni a agaga oba leju dii ode eri trua oduga (sleep).

- Nyi oda nyanga si nukuta vudri diani ri ta waa?

Kinya: Fonyi Primary dri ri i

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Agaga nati

Ta nya inile ri i: Nukuta, ti ini ka, ti ehwi, nukuta lejo ehwi a ri i.

Ta nya idele di di rii: Ta'udi ri ideka, lase, ta iginya ka.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Nyuba longo ti nukuta dri.
- Nyizi madizi kikonyi nyi buku di ide reaga.
- Nyebu oni ciri kusa cupa ti nukuta ide jo meza dri kusa vuru.

Nyisi loro

Ta nya lele ri i: Karatasi okpwo ri i, kusa mopira okpwo okpwo ta oba jo ri i, boxi ciri ciri, oni kpwele kpwele ri i.

Ta'idele ri i:

- Nyitra ta mgbwi mgbwi iti se se rii nya ma le wa ri iti. Dii boxi, torobo ti tro ri i, buku, oni kpwele kpwele ri i, kere mopira si ti tro ri i.....
- Nyib loro si le ta di bati si. Ta nya ndrele nya ta di bati oba reaga dria dria rii adu? Ta gbworo gbworo rii nyuba ai ingo? Loro di si reaga jo nyuba ta ciri ciri vuru esi adu ka ride ni?
- Loro dii nyi azo na si war ii ingoti? Ta badi na nya loro di ni mba jo okpwo kusa ta badi na loro di ni de jo vuru rii adu? Loro dii nyiba komba okpwo ni ingoni?

Kinya: Fonyi Primary dri ri i

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Vuru

Ta nya inile ri i: Ta edheka vua ta iginya ka.

Ta nya idele di di rii: Lubi, ta udi ri ideka, lase vua lofo lofo ipima ka.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Nyizi madizi kikonyi nyi loro di sirega.
- Jo nyi ta ndre cuwi ku nyebu ta umvile drisi itirile wa rii loro di sijo i.
- Jo nyi ta ciri ciri ri edhe anda kpwe nyebu ta gbworo gbworo rii karedhe dru adu.

Nyi si ta driciri kwejo rii

Ta nya lele ri i: Ta urijo dejo kusa tambajo jo a rii, ta gworo gworo ovidru kabadi, ija, mopira mutuka kusa pikipiki pa, ta zi ti tro.

Ta'idele ri i:

- Ta driciri kwejo rii ta mgbwi mgbwi kole tu dri aru si kusa nyi hwi iti aru si ri i. di okoru angu, unvuka, agaka, tuka vua ta edheka tro. Nyiba ta di kolu adu kusa okpwo sa wa. Nyi ndre ovi dru eno ga.
- Nyesu kare mgbwo rii (joga kusa angwe) nyi ta driciri kwejo ri si laka war ii. Nyutra ta driciri kwedi rii apa ni, ovidru, ija, oni gworo ri i pa uti jo, mopira oku mutuka pa dri rii, ta urijo dejo kusa tamba jo oku ri i. Nyi zi ba amba rii di nyi ta di bati ebu way a i.

- Nyiginya vua nyi si ta driciri hwejo rii. Nyura ta adi ka ta driciri kwejo ri ebu ni ya nidri. Nyiba ta driciri kwejo jo rii konya ba a wa ki kolu ta'idele pkpwe rii ku!
- Nyi bi ta driciri kwejo ebule, ta'zi nya lele nyeco na a aa? Nyiba madizi kipima sawa nya dule driciri di ikojo ri ni. Idu sawa ingoti?

Kinya: Fonyi Primary dri ri i

Ba amba / ba ot i tini ga ri i ka konyi kwe waa: Agaga nati

Ta nya inile ri i: Ta iginya ka, ta si ka.

Ta nya idele di di rii: Ta udi ri ideka , lejo si usuka, lase ru si rii, lofo lofo itirika.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

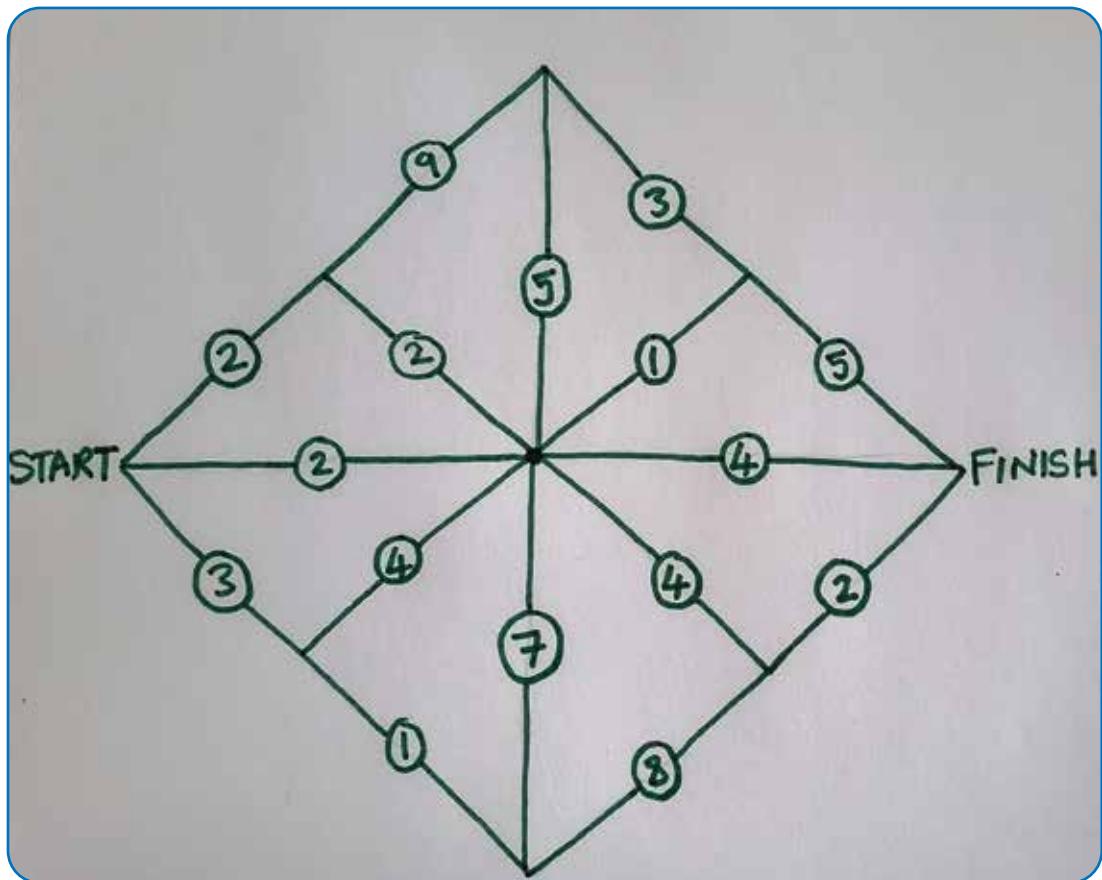
- Nya ta driciri kwejo rii nyi ndu kolu adu madi aci di anda cuwi ku ri ni I kusa ta dredi cuwi ku ri ni i. Driciri nya idele rii kolu ovidru ruli jo, agajo kusa ta umvi jo ri i.

Calcumaze

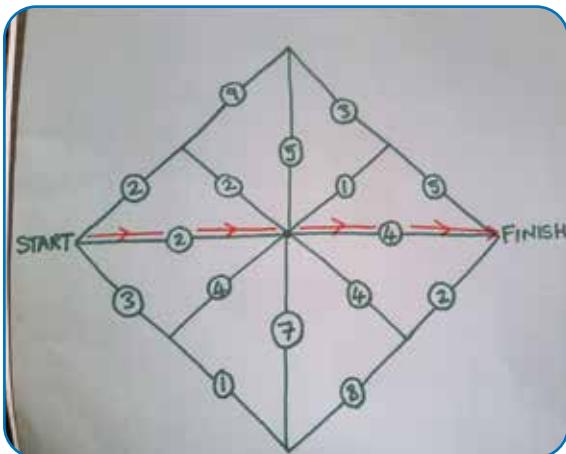
Ta nya lele ri i: Kalamu ani si/kalamu wino si rii vua karatasi, bulo ta si jo ta ini ru rii.

Ta'idele ri i:

- Nyi ko eno di ni karatasi dri kusa kare gbwo ri iga nyiko bulo si vuru.

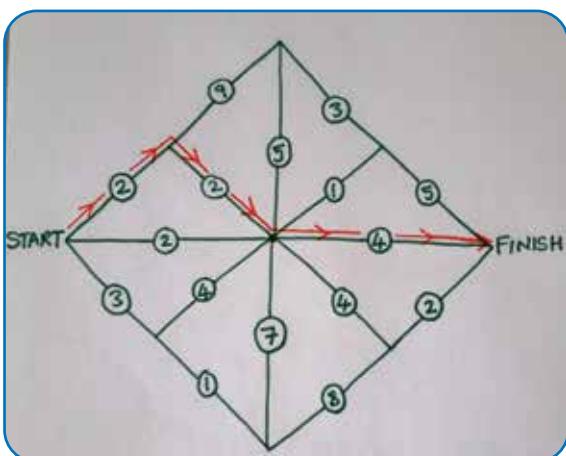

- Ava dii weli dri i. Ri jo EDOREAGA nyi iba di avu ni oko ndi ta OKOREAGA. Nyi ya banda saw a kusa goli goli kusa nyengwi ogu ogu ni sawa iba ni mi si i.
- Nyacire iba mi si rii weli nye esule rii nyemua kpwodru ausi nyi weli zi esu ta ti OKOREAGA.
- Ovidru: Leti mgbwi mgbwi nya weli 8 ni esu jo rii si?

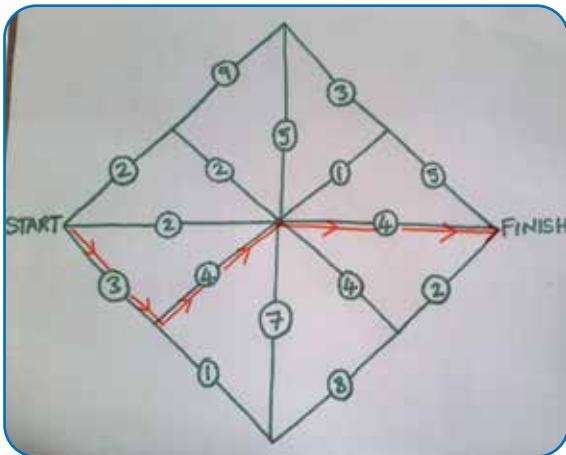
1.

$$2 \times 4 = 8$$

2.

$$2 + 2 + 4 = 8$$

3.

$$3 \times 4 - 4 = 8$$

$$(12) - 4 = 8$$

Ai na: leti mgbwi
mgbwi ai ina

■ Ciki na:

- ④ Leti alu alu kolu mgbwi.
- ④ Leti alu ria li kare alua ri iga si onde vu alu ni ku.
- ④ Weli nyesule rii kole te nyebu emuka, duka/nzeka kusa inyaika ga tro.

- Nyi leti weli 10 ni esu jo rii itede waa? Leti mgbwi mgbwi eri weli 16 ni esu jo ri le? Nyisi nya ai ni vuru.
- Leti mgbwi mgbwi ziti ingo i vua weli ingo rii nyesua au? Weli retu rere nya esu le wa rii ingo i? Weli gaadru rere nya esu le wa rii ingo i? Weli mgbwi mgbwi nya esule wa rii a i si?

Inzajoa dru ta'idele ri idri:

- Nyikwe madi zi ni weli ongo nyi zi ani kitede leti mgbwi mgbwi weli di esu jo rini. Ziti si leti ai a esule rii nya era le kuru rii sa wa!
- Nyiba weli nya lele rii weli eno ga ria karega. Weli cidru karidewa ki cuwi rere rii nyebu weli ta alu kusa eri tro rii.
- Nyi weli ta mudridri tro rii ebu wa tara jo nza i. Ovidru, $0.5 \times 4 = 2$ kusa $2.5 \times 5 = 12.5$.

Kinya: Kinya kpwordru

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Agaga nati

Ta nya inile ri i: Weli dri ecika, emuka, dukuka/nzeka vua inyaika.

Ta nya idele di di rii: Lejo si usuka, ta raka ndriendrie, remuka alu ta ide jo, ra kwe ka madi zi ni.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Nyiko eno leti ligo ligo ri dri i bulo si vuru kare nza rii ga aci jo, nyingo nyaci leti mgbwi mgbwi di si nyi ni weli di adri ecijo anda.
- Nyi ba weli eno di idri ri kolu 1-5.
- Nyesu leti mgbwi mgbwi nga jo edoreaga ndi ekoreaga vua nyi la weli nya alireaga si ri a weli ni (emu weli di batiku).

Ta'dika weli si

Ta nya lele ri i: Kalamu ani si/kalamu wino si rii vua karatasi, ta'dile rii, torobo ta'dijo rii.

Ta'idele ri i:

- Nyura di nyi di adu ya ni. Nyura ta di madi amba ri tro kusa baciri amba nya otitini ga ri tro jo ile konyi ra i.
- Nyi si ta nya lele nyi di rii vuru (ta nya ba le aru ri bati tro).
- Nyila ba weli ta di nyaka rib a ti. Ta'dile mgbwi mgbwi ri karule ingoti ba di bati ni i? Weli ta'dile mgbwi rii dri rii nyusi vuru.
- Jo ba di a weli ni inyai eri si weli ta'dile mgbwi rii dri rii kolu ingoti? Jo anzu ba di a weli ni eri si le? Jo inza ba di a weli ni erisi le?
- Nyi tra ta nya di le di tia pa ni torobo ta'dijo ri tro (kudo kusa cufaria) baba. Nyi pima ta'dile di ti.
- Anyi zu ta ovi ta dibati dijo rii idri / adi ta dibati di ingoni, nyi si leti ta di dijo rii vuru. Nyebu ta'idele mgbwi mgbwi ta'direaga ovidru "ta'acaka", "ta'uwnika", "ta'aloa" vua "ta'ondika".
- Nyoko leti ta di dijo rii vua nyidu ta nya usile vuru dii nya ta'direaga si, nyibi ta driba nzele tau ausi madi zi sa ka nya vu ni oko ta di dijo wa.
- Jo idi ta di okora nyungwe ba anyolu bazi rii kevu ta nya di le dii nyare.
- Nyera kole nyanzu linya nya dile dii kode kode ba anyolu bazi ri bati ni i. Di kijiko/ewa si si madi alu alu si i? Linya di ase a aa ba ni zi angwa jo i?

Inzajoa dru ta'idele ri idri:

- Nyisi ciki ta di dijo rii vura pelere ausi madizi sa ka vu ani oko wa. Nyai ai kodiki ta dini, kongo kojoki nyini di ciki dii pelere ya ni vua kitede ki ta ecole laka ri ni.

- Nyupe ta'dile kesua ta mgbwi mgbwi dile rii a na anzua ciri ciri ri I ovidru, keki busukuti kusa hwe ehwi oli le ciri ciri ri i. Nyanzu aani ciri ciri vua nyi si vuru (kendre eno oru esi dii ga ri ani).
- Nyisi buku ta mgbwi mgbwi nya lele di le ndro ri dri ni.

Kinya: Kinya kpwordu

Ba amba / ba ot i tini ga ri i ka konyi kwe waa: Agaga nati / oru rii

Ta nya inile ri i: Talaka, weli ebuka lidri ga, ta'ipimaka, ta'tiubaka ta'dijo, ti inzaka.

Ta nya idele di di rii: Ta raka ndriendrie, ra kwe ka madi zi ni, ejo si usuka, lase.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

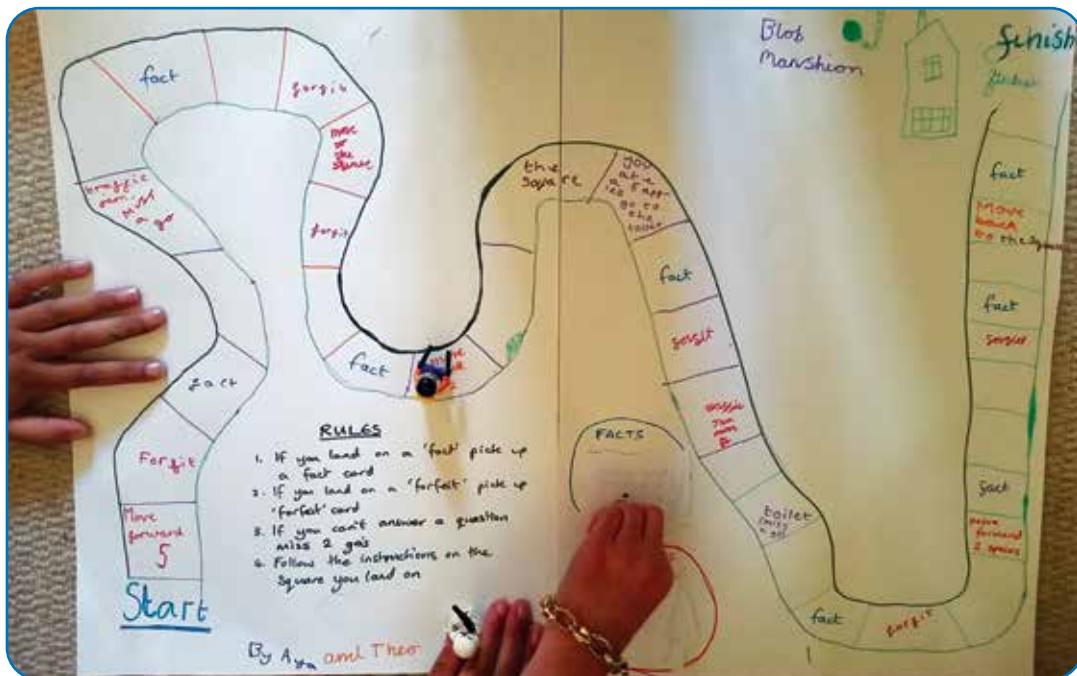
- Nyizi madizi kikonyi nyi ta'dika si.
- Nyi du ewo ta nya dile wa ri dri i. Nyi lonya drile mgbwi ri ondi waa? Nyi lonya mgbwi rii inza waa?
- Nyikwe cara tisi ri I, usile vuru rii ku.
- Nyizi madi zi sa kosi cara dii vuru.
- Nyiko eno leti ta di dijo rii vuru.

Nyiko ava karatasi okpwodri ri i

Ta nya lele ri i: Kalamu rangi tro ri i kusa wino si ri i, karatasi retugodru ri i, ta ciriciri, makasi, agi, kusa agi idele karatasi si baru ri i.

Ta'idele ri i:

- Nyiba karatasi vua kalamu ani si rii baba, kalamu rangi mgbwi mgbwi rii jo aa i. Nyiba karatasi retugodru vua ta sile dria ru kuru rii meza dri kusa vuru.

- Nyiko leti karatasi di idri si. Nyanzu karatasi dia a ni ewa ubi ruvidi vi ri si. Nyidu ewa ta'edoreaga rii vua ta'ekoreaga rii. (nyindre eno liele esi dii).
 - Ewa ziti i ga nyi si "nyidu karatasi okpwo rii". Ewa ziti iga nyisi "Nyingwi ogu ogu ewa 2 si" kusa "ecoruku". Ra zi nya driga avaba di ni acijo ava dii ga si ni aa? Nyebé ewa ruvikavi di a amgbwu rii mgbwo. Nyiba ta ra hwedi rii amgbwu ki kolu nza ndro ava ni oko jo kpwe rii ku.
 - Karata di ide jo nyoli karatasi ewa ruvidi vi rii ciri ciri ubi. Ewa alu alu ga nyi si cara/ta'idele rii. Nyolu ciri tro vua nyemu cara mgbwi mgbwi rii alu! Ovidru:

- ↪ Tace talaka ga rii: nyi ta 3s, 6s, 8s ...
- ↪ Ta'idele ru si rii: nyeciru gbwi gbwi vu ina, nyiko nya dri ni vua nyi nya a ni kesua nyi ta la ndi 20
- ↪ Nyuba lejho ehwi ubi rerika ovira rii
- ↪ Nyingo longo
- ↪ Ta'nile ote rii: nyula tauni retugodru rere vu mgbwi mgbwi 5 dri rii...
- Adi kava nye tro ni? Madi zi alu a? Ziidi a? Nyikwe madi alu alu ni ta angwa aci jo leti ava di dri ri iga si.
- Baanya ava ba zi ri tro anya i ru ciki ava di dri ri idri, adi ka edoa ni? Anyi adu ide jo madizi oma ava dii kpwe i? Nyi konyi zi waa? Nyiba madi andra ga ri ka ava ava waa? Jo anya I ru ciki mgbwi mgbwi di idri ra anyi ava di ri wa.
- Nyaku karata ta'idejo di atini kpwodru vuru karatasi okpwo okpwo ava dri dii laga. Ba ava di drii ka agi li alu alu a vuga. Ka ki ta aia acijo ava di iga ri ize ewa ciri weli agi di idri ri si.
- Ta izele di ode ingo? Nyi ta sile ewa angwa an dereaga ri ide awu. Jo ode "nyedu karata" ni dri nyi karata edu. Nyi ta si le karata na idri ri ide. Jo oma kpwe nyi ndre ciki ava di dri anya uba le ri ni. Madi ati joa dru ca di taekoreaga rii oza ava dii ra.

Kinya: 8+

Ba amba / ba otí tini ga ri i ka konyi kwe waa: Agaga nati

Ta nya inile ri i: Ti inika, weli ebuka.

Ta nya idele di di rii: Rerika, remuka ta'idereaga, ta raka ndriendrie, ta'udi ri ideka.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Anyemu ru eri eri madi amba ri tro ava jo.
- Nyidu ewa ciri ziti pi ava kengwi dru adu.
- Nyiko leti aci jo rii bulo si ta okpwo ri idri ausi nyi ta nya izele ri aji leti di idri si wa.

Indre ta ma ndre le rii otea?

Ta nya lele ri i: Kalamu ani si ri i kusa wino si ri i vua karatasi.

Ta'idele ri i:

- Nyiko eno .
- Tia ru rii, nyisi cara eno kojo rii.
- Nyi zi madizi kebu nya cara sile ri ni eno ko jo nya eno ni ndreka ako.
- Jo eko ra iri nyobi eno nyidri rii driaru tro. Ira adu? Ovi ki ru raa jo nosi ai mgbwi mgbwi? Ai mgbwi mgbwi adusi? Aduta kobaa ai ni endrejo alu ni ni?

Kinya: Kinya kpwordru

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Gaadru

Ta nya inile ri i: Ti inika, cara sika.

Ta nya idele di di rii: Ta'udi ri ideka, lase, Rerika.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Nyicara ta tisi sika na si a karega i.
- Nyi de ava nya eno ni dri.
- Nyi bi "eno" ludrwi si kusa nyiko cinyahwi dri/vuru.

Nyiko anyuhwa loso engadi nya driga ri i

Ta nya lele ri i: Kalamu rangi tro ri i kusa wino si ri i vua karatasi.

Ta'idele ri i:

- Nyedu karatasi vua kalamu ani si rii baba, kalamu rangi si rii karule ubiku ra.
- Nyura kendre bokita dri tro lea ani ri i? kusa oce obo tro ri i? Di batu kendre ingoni?
- Nyiko anyuhwa enga di nya driga ri i, ewa na kolu anyuhwa mgbwi mgbwi dri i. Nyu si anyuhwa nya kole di a ewa mgbwi mgbwi ria ru ti.
- Nyida nya anyuhwa ura le dri si di ni ru ci. Ru di kokwe ra anyuhwa mgbwi mgbwi nya ebule eno di kojo ri idri wa.

Inzajoa dru ta'idele ri idri:

- **Ta'raka:** Kolu ingo? Vu di idri a jo vu zi dri? Vu ingoni ri idri? Ka adu nya au? Kowo ingoni? Kaci ingoni? Esu ana ewa mgbwi mgbwi dii ingoni?
- **Oda ta'ka /Oda si'ka** anyuhwa dri.
- **Nyila oda liele esi dii** (kusa nyizi madi zi kola) nyini ra kwejo.

Moi ti Ito tro

Moi ka ana tubi ora azi soko a vu ate Ito ka Moi ni inyadi. 'Nyi lu ri madri ani kpwe, gba nyi lu waa?' Ito inyadi i. 'Ide sa ra vua nya mi isa ka ta ndre anda kpwe.'

Ito ka ta tu Moi ni laga Moi ole ani koko Ito ni sa oma kpwe. Ito olu lagu tro pi.

'Moi ora asi asi ni odu alu ani ka Ito ni ko ra Ito konia ani dri ra. Moi oba ani ani ka ta ndre kpwe rere osu kio ini rii mia ci.

Ito oe avare vua dri na engwi okpwo karu ese Moi ni laga ire ire. Odu alu, Moi iyi ana cukwa ni oko Ito ni bi a. Ole Ito ni ebe ka ku. Moi oba ani ani ka Ito ni nya ra ri jo bi a. Ito ka ani iwio vu aka ani jha gboro gboro sa Moi ka Ito ewi oru - vuru, oru - vuru bia si. Ito a bi ozo lombe lombe okojo oe okpwokporo, Ito enzu ani Moi a si ga si pi (Moi ode ra si sin a cuwi ku). Ito ode angu ga olu soko a si pi, olu tauni asi pi, olu Moi ni laga si pi. Dii ta ba na Ito a bi olu jo azo ri i.

Kinya: Fonyi primary dri i

Ba amba / ba otí tini ga ri i ka konyi kwe waa: Gaadru

Ta nya inile ri i: Ovi endre jo rii vua rangi, ta driba nzeka.

Ta nya idele di di rii: Ta'udi ri ideka, lase.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Nyinze anyuhwa na ovi endre jo ri ni. Nyijo madi zi koko eno na.
- Nyebu ludrwi kusa cupa ebule ra rii vua torobo lonya ta mba jo rii anyuhwa bi jo.

Nyiko tauni retugodro nya urale dri si rii

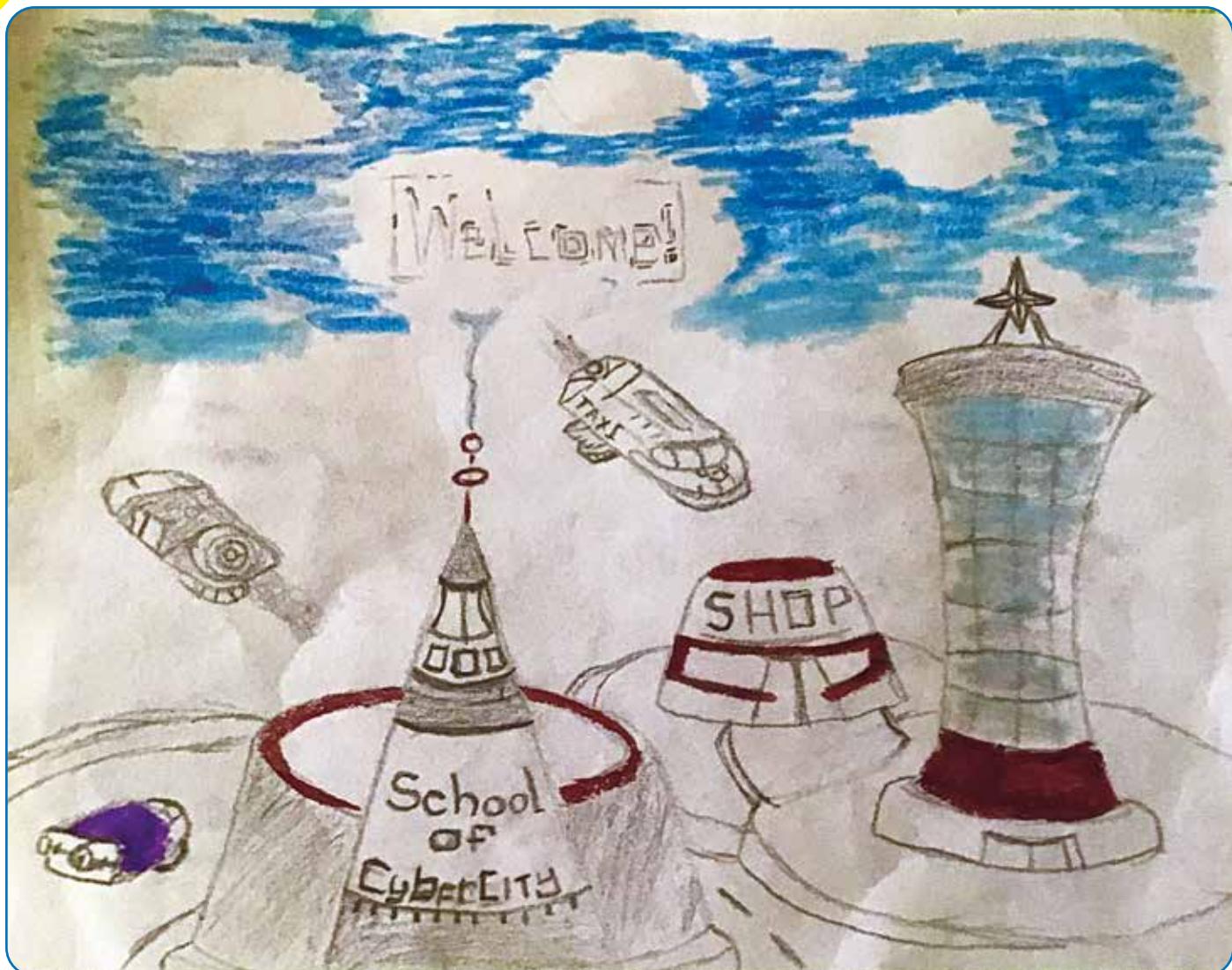
Ta nya lele ri i: Karatasi vua kalamu alika si /kalamu rangi tro ri i.

Ta'idele ri i:

- Nyiba karatasi retugodru rii vua kalamu ani si ri kolu baba.
- Nyiba madizi kola ta sile liele di ere ki cece nyiji nya mi ni ci ki nyu ra ta driaru.

Nyiji nya mi ni ci ki nyira ta tauni retugodro ri idri. Nyira kendre nyaci tauni retugodru dia leti ni a pasi. Nya tauni retugo dru di kendre ingoni? Jo aru ri ingoni? Jo na azo na ingoti? Ta acijo aru ri ndrogo na adu? Kare garimozi a umba jo rii aru a aa? Tauni dii a lemgbwe, kwe vua kare ovu jo lindri tro rii a aa? Kusa ani tauni retugo driso sile kuru mutukari kufe laka eria si ri i? Nyidu dakika ubiku ta ura jo nya tauni retugodro di idri.

- Nyawi nya mi ni. Nyiko nya tauni retugodru ri ni. Nyuba jo kombu laka ingo ya ni ta zi batu tauni retugodro di ia ri tro. Ati nyi ko edri edri nai vu nyi ko ca. Nyebu kalamu rangi tro ri ifo joadru jo aa i.
- Nyi ru da nya tauni retugodru di ni cia?
- Nyindre nya tauni kole retugodru dii idi. Ta'zi nyigwe driga ra ni aa a? Kare ilegi dri le? Kare opi dri oku ri i kusa kare abi ebeni ta mbare ga ri ia? Eyi di dhi rile vua kare ava dri ia? Ba kaci tauni retugodro di ia emi emi waa? Ba azaka ra rile? Nyiba nya tauni kolu retugodru ta ulale dii kpwo dru kolu aru a a.

Kinya: Fonyi primary dri i

Ba amba / ba ot i tini ga ri i ka konyi kwe waa: Agaga nati

Ta nya inile ri i: Ti inika, pima, ovi tauni retugodru ri a ebu ide jo ri i.

Ta nya idele di di rii: Ta'udi ri ideka, ta'tiuba ka, ta'enokoka, lejho si usuka.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Nyicara madizi eno kojo nyi ni.
- Nyi si nya tauni retugodru rii sanduku ilili ri si, torobo tamba jo ri si, hwe si vua oni si.
- Nyiko amvu baru ri I kusa tauni gaadru ri i. retugodru ria karega i.

Ta dhedhi nyasi ri i

Ta nya lele ri i: Kalamu ani si ri i kusa wino si ri i vua karatasi vua kalamu rangi tro ri i.

Ta'idele ri i:

- Nyiba nya dri ni karatasi dri nyiko gbwi.
- Nyadriago a eno ni ga, nyisi rangi dhedi nyasi ri a runi. Nyifo a rangi di si tro a?
- Dri ciri ziti a eno niga nyi si ta inile fonyo ga dhedi nya si ri ni, linya dhedi nyasi ri ni, ava dhedi nyasi ri ni vua anyuhwa dhedhi nyasi ri ni.
- Nyiginya dri rebedhi ri a eno ni ta ziti dhedhi nyasi ri si!

Inzajoa dru ta'idele ri idri:

- Nyide ta mgbwi mgbwi usile nya dri ciri ni ga, dii ta ziti dhedhi nyasi ri i kusa lejho ehwi mgbwi mgbwi ovidru tauni ndedia vu zi idri ri i, ta urijo, dejo kusa ta'mbajo anyi dri jo a si ri I, ta nya lele idele ndro ri i ziti tro ziti tro.

Kinya: Fonyi primary dri i

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Gaadru

Ta nya inile ri i: Ti inika.

Ta nya idele di di rii: Ta'udi ri ideka, lase.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Nyiba nya dri ni vuru nyizi madi zi koko eno na.
- Nyula madi zi ni ta dheka nya si ri bati i vua nyi zi ani kusi ai vuru.
- Nyura ta zi bati dheka nyasi ri ni.

Nyiba nya ibo kodi

Ta nya lele ri i: Bafu plastiki si ri i kusa cupa plastiki si ri i, karatasi, kusa bongu, oni.

Ta'idele ri i:

- Nyesu bafu plastiki si oku ri ni kusa cupa plastiki si rii nya ibo ni ide jo. Nyide nya ibo ni, nyi opiricece ba laka ci a?
- Nyi ba nya ibo kodi ndoo a kusa eyi awe di ri ia. Kodi dha a? Nyi ba kodi abu toro dri ca waa? ?
- Nyitra oni. Ka oni du si ani ni ori jo tro i?

Inzajoa dru ta'idele ri idri:

- Nyi ibo ide ta mgbwi mgbwi si waa? Ovidru karatasi? Ta mgbwi mgbwi ebule ibo ide jo di koba oni ibo iri di ri a weli ka reco waa?

Kinya: Fonyi primary dri i

Ba amba / ba ot i tini ga ri i ka konyi kwe waa: Gaadru / agaga nati

Ta nya inile ri i: Lini ta lidri ako ri dri i (Physics), anzi anzi ta mgbwi mgbwi dri i.

Ta nya idele di di rii: Ta'udi ri ideka, lase, ta'ideka.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Nyubi torobo mgbwi mgbwi vua ta mgbwi mgbwi di kodi eyi dri wa ya i kusa di kori ori ya i.
- Nyide ta dii tarujejo ri ia kusa ta ta'aujejo ri ia.

Yaka soko a

Ta nya lele ri i: Ta 'azile' nya meza soko a ri idri, kalamu ani si ri I vua karatasi, oni kusa cupa ti.

Ta'idele ri iNyesu kare nya soko ni bajo meza aru ri tro. Dii nosi meza angwa kusa kare gbwo vuru ri i.

- Nyira nyangasi di nyi adu azi au ya i. Lonya a? Bongu a? Bujku a? Kusa nyi ta emu ata?
- Nyitra ta di bati bale meza dri soko a. Nyisi ba amba rii kusa ba otitini ga amba rii di nyi ta ziti ai way a i. Nyi oni sa ebu wa, zarara, cupa ti, ibibi, hwezaza, nyirobi kendre nyazi a ya ani.
- Nyebu oni kusa cupa ti siti dru au. Nyesu sandu angwa gaadru rii nya siti ata ni mbajo. Nyiba karatasi vua kalamu ani si rii baba ta laje usijo i.
- Nyuba nya ta azile rii soko a. Kendre ki cuwi. Nyusi ta aleje ti karatasi dri nyingo nyuba ta azile ri idri.
- Adi kemu nya ta'azireaga ni? Ba otitini ga ri ia? Ba anyi dri baru ri ia? Nyawi nya kare ta'azijo ri ati ni nyungwe ba kevu ta'jere.
- Nyi ba emi ba wa oba the ta aia lele rii auku. Nyuba ta ziti mgbwi rii au. Kusa nyiba ta a lje ni oru ongo nyi nze driba na ba ta'jeka ri bati ni. Kaki laje oru ri ai raa?

Kinya: Fonyi primary dri i

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Agaga nati

Ta nya inile ri i: Ta'emuка vua ta'duka/ta'nzeka vua ta'laje indule ri duka, ti limi ta'jejo vua ta'azijo ri i.

Ta nya idele di di rii: Rerika, ta'opaka, remuka alu, ta'udi ri ideka, lejo si usuka.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Anyitibazi tro kusa madi amba ri tro anyu si laje ta mgbwi mgbwi dri ni.
- Anyipi pi, madi zi ri kolu ta'zidi i ongo ziri kolu ta'jedi i.

Lejo ai si ...?

Ta nya lele ri i: Kalamu ani si ri i kusa wino si ri i vua karatasi.

Ta'idele ri i:

- Nyi si ta dii Engereza si 'Learning at home is fun'.
- Nyi lejho ehwi mgbwi mgbwi diani rii si si, nyebu ovidru: **Learn, ring, mat, lama, night.**
- Nyi lejho ehwi udhi ri si Engereza lejho nya usile vuru ri bati ebujo au ri si waa?
- Nyira lejho ehwi anya ti si vua nyindre di ni lejho edu aru si a ni. Kolu lejho ehwi alua ri kusa mgbwi mgbwi rii ni wa.
- Nyindre driso lejho ehwi andraga sile Egereza si dii ka nukuta Engereza si rii ebu kpwo dru: '**The quick brown fox jumps over the lazy dog.**'
- Nyi lejho ehwi si anya ti si nukuta dri ebu di kpwordru ri si waa? Lejho ehwi udi di ia nyi lejho ide si?

Inzajoa dru ta'idele ri idri:

- Nyide ava avale lejho si ri i. Nyebu lejho udhi rii oda aliadru ri sijo.

Kinya: Kinya kpwo dru

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Gaadru

Ta nya inile ri i: Ta'sika, nukuta lejho a ri ulaka, lejho ehwi ti'ubaka.

Ta nya idele di di rii: Ta'tiubaka, ta'vuokoka, ta'udi ideka.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Nyiko eno lejho na usile ri dri i.
- Nyijo madizi ni lejho nyi dri rii nyiba kusi vuru.

Esu molu Prezidendi i ri

Ta nya lele ri i: Kalamu ani si ri i kusa wino si ri i vua karatasi.

Ta'idele ri i:

- Nyira kendre nyi Prezidendi vu anyidri dri i. Ta zi nya eco le ati joa rii adu? Ta nya lele nyide ta di bati idri rii adu:
 - ⌚ Lini (ovidru, fonyi jo vua laponyi)
 - ⌚ Balaga (ovidru, ta rubanga a bile ria tambaka)
 - ⌚ Ruemgbwe (fovidru, Erwa jo, dakitaria vua nasia)
 - ⌚ Acika (ovidru, ovi ba a aci jo ri i)
- Ba zi nya lele nyikonyi ni aa a? Ai aditi i? Nyi ai ikonyi ingoni?

- Nyi si lejho ehwi di bati vuru nyiko nya ura kaa ri ani. Add in as many extra sentences as you need.

Jo esu molu prezidendi ... (nya ru i)

Esu molu prezidendi (anya vu aru i) dri i, ma
avua ma zina

..... Kolu aa

Ma li pi.

..... kolu mgbwe iyo.

Duba si mabia

Dri ti: _____

- Nyi nza lejho ehwi diani rii zii nya lekaa ri iti.
- Nyi la lejho ehwi nya usile vuru esu nyolu presidendi i ri dii laki ni.

Kinya: Kinya kpwo dru

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Gaadru

Ta nya inile ri i: Ti'inika.

Ta nya idele di di rii: Ta'udi ri ideka, Ta'raka ndrie ndrie, Rerika, ta'nzeka laki ni.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Nyizi madizi kikonyi nyi lejho ehwi usire aga.
- Nyiko eno ta nya lele nyeco ri tidri i.
- Nyura nyi opi suru dri i, amba upé le upé tauni dri i, ba upé le upé kare ziti iga ri i.
- Nyi ba ba anyi dri eiga ri kozi nyi lazi si vua nyai lazi ti kendre nyi prezidendi ani.

Luzi madi amba ri iti

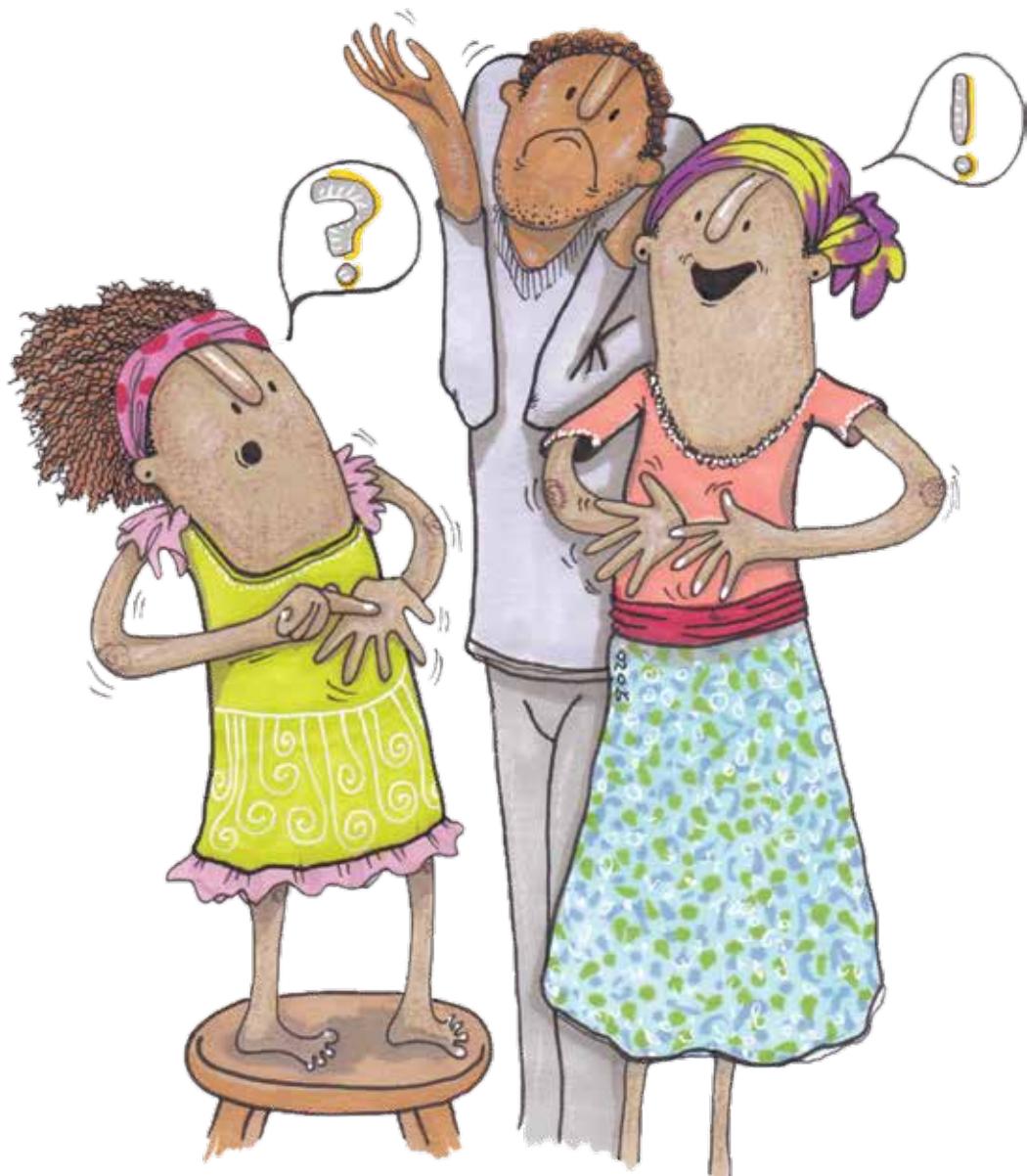
Ta nya lele ri i: Kalamu ani si ri i kusa wino si ri i vua karatasi.

Ta'idele ri i:

- Nyupe madi amba lelendro rii alu uzile lazi si. Madi di kolu anydri ega sa wa kusa anyi dri laki a sa wa.
- Ta ba dia madi di lejo ndro rii adu? Ile lazi ingoni ri uzile au? Ana boronzi ni dri a? Leco ai a ndrele ri idri a? Ta ridedi ai iru ri idri a?
- Nyusi lazi nya lele nyuzi rii vuru. Nyidre lazi di bati li vua nyukwe weli ai ni cici ati ri i, eri joa ri i, yajo andraga.
- Nyibi lazi di uzika ni inile ati ati ba amba ziti tro kusa ba nyiti bazi ri ti tro. Di ka nyikony ni joa dru di nyeco lazi zi bati ya i. Madi nya uzi le dii ojho nyasi ba kua? Muci muci yo a? Ole ki sawa zi di ta driba nze jo ia?
- Luzi di inika ni vu ta nya lele nyeco rii nyeco. Ile lazi inzale a? Ile lazi zibati du le pia? Ile lazi zi bati ecole ra a?
- Nyide lusi dii. Nyanzo madi nya uzile le rii okpwo.

Inzajoa dru ta'idele ri idri:

- Nyi si lusi dii vuru uzile radio dri kusa sile gazeti dri.

Kinya: 8+

Ba amba / ba ot i tini ga ri i ka konyi kwe waa: Gaadru

Ta nya inile ri i: Ti'inika, ta'inika ei dri kusa laki dri.

Ta nya idele di di rii: Rerika, luzi ti uba ka, Ta'raka ndrie ndrie.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Nyiba madi zi kuzi nyi ati ausi nyi luzi ni ote.
- Nyusi lazi uzile rii vuru nukuta gbworo ri si ausi nyi laa emi.
- Nyiba lazi ti kolu ali ausi nyeraa emi.
- Nyi zi madi uzile rii kokwe lazi anidri rii alia li nyu sia dru emi.

Nyido torobo udi ri ideka (ebu hwe kusa cuma)

Ta nya lele ri i: Kalamu ani si ri i kusa wino si ri i vua karatasi.

Ta'idele ri i:

- Nyi ra ta torobo (ebu hwe kusa cuma) nya lele idele udi ri idri. Torobo di a ebu ni adu? Nosi ani ta ba ikonyi di wa ri i? Nyaci au tro waa? Ide torobo dii adusi? Ka aci ebua?
- Nyiko nya torobo a eno ni nyingo nyada ana ewo mgbwi mgbwi ri a ru ni. Ana ewo mgbwi mgbwi rii ingo bat i?
- Nyi si ta nya torobo nidri. Nyi ta nze nya torobo a'ebu ideka ni dri waa? Ta nya idele nya torobo si war ii adu?

Inzajoa dru ta'idele ri idri:

- Nyide nya torobo ni ta ebule kpwa risi. Nyesu bokisi kusa cupa plastiki si ebule kpwa rii. Nyusi ta nya torobo a ewa mgwi mgbwi ri iru jo ile ra i.
- Nyecu nya torobo ni azile. Nya torobo a loso ni adu? Ta nya torobo a idele bani lele ndro rii aduta? Ka bani lidri idu ingoni? Laje na si? Nyisi ta nya torobo ni ecu jo gazeti a ri idri.

Kinya: Fonyi primary dri i

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Gaadru

Ta nya inile ri i: Ti'inika, ta'sika, nukuta lejo ehwi si jo rii.

Ta nya idele di di rii: Ta'udi ri ideka, lejho si usuka, ta'raka ndrie ndrie, rerika, lofolofo itirika.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Nyizi madizi koko eno nyi ni.
- Nyi bi torobo dia eno ni ludrwi si.
- Nyizi madi zi kusi torobo di ewa mgbwi mgbwi ri a ru ni.

okorinya ebuka ta'losó idejo

Ta nya lele ri i: Ta ebule kpwa ri i vua ta ta'ubajo ri i, kalamu ani si ri i vua wino si ri i vua karatasi.

Ta'idele ri i:

- Nyi tra ta ebule kpwa vua ta ta'ubajo ri apa ni. Ta di ziti cupa plastiki si ri i, cupa ti, boksi mgbwi mgbwi ri i, katoni, bongu liri ta ziti tro.
- Ziti nyundru ta rubanga a ebile ni ebule ta'ubi jo ovidru hwe, oni, ibibi ahwi kusa ludrwi, kusa ondrokodi.
- Nyirata ta nya lele nyide ri idri. Toi a? Wili tro a? Kusa uji? Ari troa? Nyira ta gbweke ta nya bile ri a endrejo ri idri.

- Nyiko eno ta nya idele ri dri ni vua nyuba ta nya ebule ta'di idejo ri ni.
- Nyibi ta ni.
- Nyindre ta nya bile rii di. Nyi okpwo okpwo kwe ta nya idele ri ni ingoni? Nyi ta di ide ani ni aci jo cuwi ni ingoni?

Kinya: Fonyi primary dri i

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Gaadru

Ta nya inile ri i: Tai'inika, ta'sika, nukuta lejo ehwi si jo rii.

Ta nya idele di di rii: Ta'udi ri ideka, lejho si usuka, ta'raka ndrie ndrie, rerika, lofolofo itirika.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Nyizi madi zi kikonyi nyi ta'ubika si.
- Nyiba ana endreka kolu epe - Nyi bi kudo hwe sa jo, ta lile ri i, kusa ava ta'lajo ri i

Ta usika vuru vuru

Ta nya lele ri i: Kalamu ani si ri i vua wino si ri i vua karatasi.

Ta'idele ri i:

- Nyura ta ziti nya usile vuru vuru wa ri i:
 - ⌚ Longo nya lele ndro ri i
 - ⌚ Hwe anyi dri kare ga ri i
 - ⌚ Ta nyini asi egbwe kwe di ri i
 - ⌚ Ta nya idele cuwi ri bati i
 - ⌚ Ta nya lele anyini baru ri i
- Nyibi nyura ta kole drisi kpwe ri ti ongo nyusi vuru vuru ovidru 'ta nyini asi egbwe kwe di ri i' kusa 'ta nyi nyadi ri i'.
- Nyidu alu ongo nyusi vuru vuru.
- Nyi ta usile vuru vuru dia ani anzu ciri ciri waa? Ovidru, hwe anyiilaga dii nyanzua nyale wa ri I vua nya le kpwe ri i.

Kinya: Kinya kpwo dru

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Gaadru

Ta nya inile ri i: Ti'inika, ta'sika, nukuta lejo ehwi si jo rii.

Ta nya idele di di rii: Ta'tiubaka, ta'vuokoka, ta'udi ideka.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Nyizi madizi kusi nya ta ni vuru vuru.
- Nyiko nya ta usile vuru vuru ri a eno ni.
- Nyutra ta pa 10 ruvika vi ri bati i. Enga ka amvua ri ti i? Usule rua ri ti i? Jokoni a ri ti i? Nyizi madizi kusi nyini run a vuru vuru.

Nyiko eno endrele orusi kare anyolujo ri dri ri i

Ta nya lele ri i: Kalamu ani si ri i vua wino si ri i vua karatasi, lonya dile ri I, torobo ta di jo rii.

Ta'idele ri i:

- Nyiba karatasi kusa kalamu ani si ri kolu baba, tee kolu rangi mgbwi mgbwi rii sa da.
- Nyura kendre nyaci kare anolu jo ri iga si. Ta nya ndrele rii adu? (Jo, ta'usile rii vua leti zini hwe kusa kare tema tema rii ovidru ekelezia, maskiti kusa kare ava jo ri i.)
- Nyura ta leti zitia azo nidri, hwe zitia azo nidri, ta usile zitia azo nidri. Kare zibati mgbwo rile kusa kwesi le? Soko le? Fonyi jo le? Ta mgbwi mgbwi nyura le wa ri tro le?

- Nyira di nyi eno endrele oru si di ko ingoni ya ni. Nyi ta mgbwi mgbwi di ifo rangi si cia? Nyikoa kpwo drua? Nyi lete ba ta mgbwi mgbwi di bati ni cia (ovidru iba anzi rii abu etede jo, takole gburugburu rangi tro ayise ebi ani rii hwe etede jo)?

- Nya karatasia azo kolu ingoti? Karatasi bi alua? Eria?
- Ta alu alu nya kole ri kolu ingoti? Fonyi jo kolu ingoti, Ava vu kolu ingoti, lele kusa leti kusa soko kolu ingoti?
- Nyiko eno endrele oru si rini. Nyusi kare mgbwi mgbwi dia ru ti kusa nyuba lete ta mgbwi mgbwi ri bati ni.

Inzajoa dru ta'idele ri idri:

- **Nyura uje si:** madizi ka nyizi leti ya jo soko a risi kusa abu a ri si. Nyisi kusa nyinze leti dia driba ni anini. Nyesu madizi kondre nya eno dii kongo kozi leti yajo ri i.
- **Nyita / nyisi oda** kare zi mgbwi anyi dri kare ga ri idri. Fonyi jo na edo adunga? Okusa kare ava jo rii aa a? Okusa duluvio ovidru eyi omvu vu kusa eri ivolota di ideru anyidri kare ga ra a? Kusa anzo anzo ideru raa? Oda zi nza rii aa a?
- **Nyibi eno** vu anya olu reaga ri dri i. Nyebu ta ta'mbajo oku ri i kusa sanduku ciri ciri nyesu le nyi laga ri i. Nyide ausi madi zi kondre ni ka leti aru ri a vu ni oko wa. Iba ebuka ka ta ikonyi wa.

Kinya: Kinya kpwo dru

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Agaga nati / nza

Ta nya inile ri i: Ti'inika, ti karega rinika dui, leti itede ka.

Ta nya idele di di rii: Ta'udi ri ideka, lase, eno koka pima si, lete, lofolofo ni ka, ta'ndreka li.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Nyinze ta vu nya olu jo ri idri ongo nyiba madi zi koko eno endrele oru si ri ni.
- Nyibi vu di a eno ni (oko eno endrele oru si rii ku).
- Nyiko eno nyajo dri endrele orusi ri ni kusa ewa alu nya jo ni a ri i.
- Nyita oda kare zi nyolu re laka aa ri idri ongo nyi zi madizi kosi ta driaru.

Nyide Palikida

Ta nya lele ri i: Sokosi oku azo vua tau ri i, kalamu wino si ri i, kusa bulo, zarara oku ri i, libira, uzi vua makasi, woro.

Ta'idele ri i:

- Nyesu sokosi oku azo ri i. Nyisu nya dri ni aru ongo nyepa nya dri ni driciri driago kosi nukuta C i. Nyisu nya dri ago ni sokosi a mvolokotu ga. Nava ausi ndi kendre dri vua ti ani.
- Nyebu kalamu wino si rii vua bulo kare mi dri pa jo palikida di idri. Nyinzi sokosi dii pi. Nyiko mi eno eri kusa nyiso zarara kare mi dri ri iga.
- Nyibi woro dribhi ru. Di idejo nyoli woro cirlciri azo ani koviru vi vua nyumbe agaga ci. Nyiso woro dii sokosi di iriu, mi drile.
- Nyiginya nya palikida ni ci. Nyiso laka kofira angwa ci kusa nyide laka ti karata si kusa bongu si.
- Nyikwe nya palikida ni ru ci vua nyi ni nya palikida 'kojo ta wa'. Nyi ba kendre gulegule kusa kiza. Nyose mina lolu lolu kendre auci ani kusa nyingwi mina ire ire kendre ana emir a ya ani.

Inzajoa dru ta'idele ri idri:

- Nyide palikida zi vua nyiba kizukita aiilofo. Aia ovi ni ingoni? Ta aia lele idele kpvore kpvore rii adu. Nyitede ta nya palikida a idele rii ba anyolu ba zi ri ni.

Kinya: Fonyi primary dri i

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Agaga nati

Ta nya inile ri i: Eno koka, ta'izuka, Ti'inika.

Ta nya idele di di rii: Lase, Ta'udi ri ideka, ta'ideka torobo, nyilaga ri si.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Nyizi madizi kiginya nya palikida ni.

Takitakia kusa ava ta'weli ula jo ri i

Ta nya lele ri i: Oni, maramgbwa ehwi kusa hwe ehwi.

Ta'idele ri i:

- Anyidri vudri ava weli ulajo rii ingo ri ti i? Ava onisi, maramgbwa ahwi si, hwe ehwi si kusa ta mgbwi mgbwi ta ula jo ri si vua karatasi okpwo (itede le liele di ani) rii anyi dri aa?
- Anyi ava na ava ingoni? Ini ciki ava dri rii otea? Jo ku, nyi madizi esu nyi inile waa?
- Jo karatasi okpwo ava di idejo iyo, nyi vu okpwo ri ebu waa? Nyibu ciri di kusa bu dui ri I ongo nyi oni tra avajo.
- Nyava ava di i. Jo ile ba eri ava dini i nyi madi zi esu ra. Ava di a loso ni adu?

Inzajoa dru ta'idele ri idri:

- Nyi cara ava di dri si waa? Nyeraci rii cara dii madi ava di avadi oku sa kuru ri ni.
- Ava ta'weli ula jo udi rii nyidea waa? Nyini nya ava ni madi zi ni. Ciki ava di dri adu?

Kinya: Kinya kpwo dru

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Gaadru

Ta nya inile ri i: Ta'weli laka, ti'inika (cara).

Ta nya idele di di rii: Lase, lejho si usuka, rerika, ciri.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Jo oniciri rii eduka okpwo nyebu oni gbworo au.

Ta ayia a ri undreka

Ta nya lele ri i: Kalamu ani si, kusa wino si ri i vua karatasi.

Ta'idele ri i:

- Nyimu angwe ongo nyidu ta nya undrele ri ni. Nosi kanikani jo usika ri i kusa icilici lonya unzika tia tro ri i. Kolu ta ufeka opiricece si ri i ovidru arapapa, arinzi, kusa lanyu ofu nzuka ri i. Kusa nyundre hwe au aia lindrilindri ti tro kusa ajhi abu dri ri i.
- Nyundre ta koca dakika mudra limbi tou kusa kondera ongo nyiko ta nyundrele rii dria li. Nyindre ovi aia aci jo ri i, ovi ai iru ri i kusa aia rangi i (rangi na kendre mgbwe mgbwia kusa oviru aia kare olujo ri tro vi). Nyi ovi na nze waa?
- Nyizi nyi nyanga si: Ingoti? Pa na si? Kaci ingoni? (Ria, cecea, mgbwia, lafosia.) Koya ingo? Adu alaru andraaru ni, ka adu ide? Anyuhwa zi lagaaru ire aa a? Kaki adu ide?

Inzajoa dru ta'idele ri idri:

- **Nyiko** eno ta nya endrele ri dri ni.
- **Nyesu** ta ziti ta nya endrele ri idri. Nyizi madizi ta nidi ta nya endrele ri idri ote ri ni vua nyura lazi nya zi le ri bati ni. Anyuhwa di ka adu nya au? Drile na mgbwi mgbwi si? Kaki lonya esu ingoni? Kaki olu alua jo adute? Kaki ti ingoni? Kaki kare ibi ibi a?
- **Nyide imba odu ci.** Dii karatasi nyita nyandrele odu alu alu si ri usidru kusa nyi eno na oko dru. Jo ta alu rii nyundre odu amgbwu (ovidru nyi leco odu mgbwi mgbwi si hwe lindrilindri drii, kusa ofu rawidi ra ri dri i, kusa abu a dika i). Talidri ziti evuka ofu di iga na aa a? Hwe le? Arinzi kevu laka ia kusa bi na karecoa? Kozoa? Abu le? Ebi aru a aa kusa talidri zibati le aru kusa lagaaru a aa? Eyi dia mi kareco a?

Kinya: Kinya kpwo dru

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Gaadru

Ta nya inile ri i: Ti'inika, ta'ovi driba nzeka, lini ta lidri kusa lidriko ri idri ri i, ta rubanga a ebole ri i vua lini ta lidri dri ri i.

Ta nya idele di di rii: Ta ndre ka ca. Ta inika ta nya ndrele ri idri, ta'teka wa, ta'raka ndrie ndrie, rerika.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Jo nyini ta ndreka ni okpwo, nyebu nya ru ziti ta ayia ri itiri jo. Ta nyilaga rii erika, nguka vua umvika.
- Nyi nze ta nyangule, erile vua umvile ria driba ni. Nyiba madizi kosi ta nya driba nzele dii vuru.
- Ta di sika akarega nyiko eno na au kusa nyizi madizi kosi nyini nya ra ni vuru.

Longo udhi ri i, olobo na oku ri i

Ta nya lele ri i: iyo

Ta'idele ri i:

- Nyera longo anya ti si nile ote vua ngokaa adu ri i.
- Nyuba longo ti lejho udhi risi ki nyebu olobo alua ri au. Nyi longo ti uba ta nya lele ri idri, ovidru, si saka dri, madi nya lele ndro ri idri, kusa nyadi zi ridedi ri idri.
- Nyini longo dii baziti ni. Nyitu tro tro jo ilera i.
- Ovidru longo dii 'dri jejo ri i' Engereza si olobo na oviru 'happy birthday'.
Nyingoa waa?

Wash hands well each day
 To keep germs away
 Scrub with soap and water
 And be on your way

Kinya: Fonyi primary dri i

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Gaadru

Ta nya inile ri i: Ti'inika, olobo, lejho ehwi, ta'ngoka.

Ta nya idele di di rii: Rerika, ta'raka ndrie ndrie.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Jo nyi biako kusa nya bi erita cuwi ku, nyi longo ni obhiobhi sa wa nyidea ru si.
- Nyi longo ava radio dri nyi lejho ehwi mgbwi mgbwi rib a laka.
- Nyiba adi kudo kusa baketi mgbwa nyingo nyi longo ngo vua si.

Longo ehwiako ri i

Ta nya lele ri i: Kalamu aciliga si ri i kusa wino si ri i vua karatasi.

Ta'idele ri i:

- Nyindre dri longo 'ehwiako' (ubale andiru) Engereza si **Spike Milligan** a sile liele di i. Nyile cirlciri ni kusa ere jo ile ra i. Nyiba bi ndrogo na lejho lali dri kusa igeni le ku riiga.

On The Ning Nang Nong

On the Ning Nang Nong
 Where the Cows go Bong!
 and the monkeys all say BOO!
 There's a Nong Nang Ning
 Where the trees go Ping!
 And the tea pots jibber jabber joo.
 On the Nong Ning Nang
 All the mice go Clang
 And you just can't catch 'em when they do!
 So its Ning Nang Nong
 Cows go Bong!
 Nong Nang Ning
 Trees go Ping
 Nong Ning Nang
 The mice go Clang
 What a noisy place to belong

- Jo nyiko lakana ra nyusi lejho ehwiako Spike Milligan a ebule longo di ia ri ni.
- Lejho ehwiako dhedhi nyasi rii ingo i?
- Longo ehwiako anyi dri vudri / anya ti si na aa a?
- Nyuba lejho enzodri ka nyaozi ti be laguga ri ti. Ovi ta'gu jo ri ia? Ovi hwe gworo ria endre jo ri ia? Ru udi omvo ungwe jo ri ia? Nyita ta ritiri di abu a unzi kanya rere ri ungwe ingoni? Uduku nya pa a idele nyaci re hwebi ahwi dri si ri ia? Ru anyuhwa udi ri dri ri ia?
- Nyido lejho udi nyangasi rii tou vua nyusi aia ehwi ni tro.
- Nyusi lejho ehwi, longo ehwiako kusa oda ali rii lejho nyidole di bati si. Ebu ai kpwodru ku sada. Nyovi dhedhi nyasi ri ti I kusa reridi cuwi ri bati i.
- Nyi 'On the Ning Nang Nong' ni ebu nyini le hwejo wa. Nyibi lejho ehwi alu alu idole lejho ru'vika vi ri si, kendre:
 - ⊕ Ni dri ..
 - ⊕ Kare laka ..
 - ⊕ Vua ..

Kinya: 8+

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Gaadru

Ta nya inile ri i: Ti'inika, lejho ehwi drida, lejho ehwi ubaka, longo ngoka.

Ta nya idele di di rii: Ta'udi ideka, rerika, ta ehwi ejika.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Nyingo longo ti si kusa nyiba madizi kosi nyini vuru.
- Nyisi longo lejho ehwi 2 ri i.

Nyi sa hwe ehwi vua nyindre kozo

Ta nya lele ri i: Hwe ehwi, inyaku, eyi, alama sule vuru ri i.

Ta'idele ri i:

- Nyupe ta nya lele izole ri ni. Maramgba, adesi, kusa hwe ehwi ziti ia? Ile ta nyale ri izoka au a? Nyesu ta zodi cuwi sawa kinya di dri ri si ri i vua hwe ehwi aa ri i.
- Nyura di nyisa ingo ya ni. Kudo aa kusa vuru? Jo vuru, nyidu kare anyuhwa a icandi joadru ku ri i. Nyesu kare cuwi hwe ehwi di sa jo ri i. Nyi dri na sicia? Lindriga akusa itu dri a?
- Nyisa nya hwe ehwi ni kare ovu ako ri iga. Nyisa hwe ehwi eri kusa ina bu alua ri ia i nosi alu ri onga ku (ozo ku). Nyusu eyi si cuwi.
- Nyide alama nya ori ni ci. Nyisi ori diaru ni ruaru vua nyisu inyakua hwe ehwi di ilaga.
- Nyusu eyi si odu cidru kusa be inyaku kolu dru ebi.

Inzajoa dru ta'idele ri idri:

- Nyasu ori dia ozo ni odu cidru. Nyusi ori dia ozo ni cici. Ori di enga jo ra nyipima odu cidru. Ka bi egbwi odu si vu? Ofu le? Ko a odu si vu? Nyusi ta nya ndrele rii vuru vuru.

Kinya: Kinya kpwordu

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Gaadru

Ta nya inile ri i: Lonya izoka, vu rubanga a ebile ri ani ri i, ori ta'mbaka.

Ta nya idele di di rii: Ta'ndreka li, lejho si usuka.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Jo nyaci cuwi kpwe nyi hwe ehwi di sa kudo a jog a wa. Nyica eyi ga wa a? Ajhi laka aa a?
- Nyi cupa plastiki ri a drini li tu nyebua kudo dru.

Ta'laka alu

Ta nya lele ri i: Buku oda dri I kusa nyebu oda karatasi ewa andraga ri iga ri i.

Ta'idele ri i:

- Madi otitini ga amba ri i kusa madi amba oda la di barangwa ni wa ri i kusa madi otitini ga gaga ri ka oda di la madi otitini ga amba ri ni kusa madizi amba ri ni wa. Zitisi anyecoru eco vua ziri kola zirini.
- Nyidu oda alu (buku a) anya lele eritrua dro ri i kusa nyuba oda ti udi ri i. Kolu ta ride di ra ri i sawa kusa oda engadi dria ri i.
- Nyendre oda di ta re nyeco nya udhuku ni tace ri ani. Nyi ebi a udhuku ni obi ingoni, madi amba ri dri ri le, ito adri ri le?
- Ziti si nyisoliri gaadru nyizi 'ini aduta ka kare du andra ga ni? Anyibi ta emudi oda diiga andraga rii ura le alu.
- Karatasi dia ewa andraga riiga oda ali ali eri anyi laa alu wa.
- Nyi oda 'Moi ti Ito tro' rii sa la wa 'Nyiko anyuhwa nya urale dri si ki loso ri i'. Nyi la oda dia nzanza ni, oca care ana oko reaga ku nyisoliri gaadru nyibi urale di keko ingoni ya ni.
- Nyila ana okoka ni. Nya urata ni oviru vi a? Nyi ru kwē oda dini wa a?

Inzajoa dru ta'idele ri idri:

- Anyi ava oda dhedhi nyasi ri dri ide alu wa a? Nyidu nya kare ni ongo nyubi idele. Anyide ava dii anya ba olu bazi ri tini.

Oda 1: Lea, Tembo i:

'Oya abua kuu' lea endre kojoo Tembo ni ana barangwa ni. 'Ei moogo zi naa ka nyi nyara.' Tembo ni dii ta ka aa ni za. Ei ni adu? Madi alu sa driba ani nze di anini na iyo. Onga omu abua nani. Ombo eyi ti. Odu ize ru ire. Tate ana ndrele eyi a ote rii ana andrati i. Izeru zii sa ire mgbwe gborodru ei eduru acakada tro mgbwo, naivu..... cakpwo!

Oko Tembo ni omvoa. Tembo kuza 'Nyari ma'. Endre elu angu si, eko Tembo ni sa a. Adrupi tiisa efe ekoki Tembo ni bi a, naivu ekuki vua ekuki sa ei ole ebekaaku. 'Anyikonyi ama' ungwe ki anyuhwa hwesihwesi a rii mgbwesa efe ki Tembo ni eku re.

Ana Ekoka i:

Ekuki sana ozo nyi raa iba, ekuki bina oe kabwikabwi, omvoa ozo azo. Ekuki, ekuki vuadru ei ebe Tembo ni ra. Anyuhwa di uzo driadria aise dri. Tembo ni arira. Ki ta ride di ana sa angwa rigoli di ci riiru rii vua ana bi angwa ni ru vua Ana OMVO ni ru rii?

Ledii ta ba dia ndi endru, lea a omvo ni azo ungwele lea dri vua bina retugodru kabeji bi ani ri i.

Oda 2: Eyisi na (Terry Jones a sile ni ri i):

Eyisi keti rubu a si, ojho eyisi anilaga ri ni: 'Ma eyisi retu si vua loso si ndedia bu ndutu a ri'

'Lokudru nyi da' eri joa dru ri ojho i, 'ki endreka loso si le izama kuru. Ma urata niga, ta'lale rii endreka, disi ma eyi si ndedia bu ndutu a ri.'

Eyisi atijoa ri ingwi tina ojho: 'Lejho dii kole iko mgbwe vu alu.' Disi, oziki eyisi inajoa rii kali aia lejho ni. Ki eyisi inajoa ri ojho: 'Ta ehwiako anya jhole dii adu! Nyolu eyoisi retu ri i vua nyendre cuwi, ki ba pkwo oni ote, ta'lale rii pelere, vua pelere si aza anyi eritrua. Disi ma eyisi ndedia bu ndutu a ri!'

Ana ekoka i:

Cuwi, eyisi di bati kpwo oca ta'ingwire ku, inatrua ore ki vu ongo ecokiru eyi ahwe di andi ondrokodi tro ri i.

Kinya: Kinya kpwordru

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Nzagodru

Ta nya inile ri i: Ti'inika, oda ti'ubaka, ta'ridedi ri nika, ava ideka.

Ta nya idele di di rii: Ta'udi ideka, Ebu ideka alu, re'muka, ta'erika.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Nyi ta oda ta obika si. Nyerali nyebu andrati ebuka nza.
- Nyebu palikida oda ta jo.

Roka tika

Ta nya lele ri i: Karatasi vua kalamu ani si ri i.

Ta'idele ri i:

- Roka tika ni ta'esuka lejho ehwi usile vuru ri ia. Nyi tadi 'ti' aru sa wa vua angwe sa wa. Jo anyi ta di I ba zi tro, madi tadi esudi kpwo rii onde ni.
- Nyi ndre dri so ta usile vuru di ni. Nyangasi kusa baziti tro, ta usile vuru dia apa tra eka nyidu sawa si?

- Ta blu ri i
- Ta adu adu ri i
- Ta eri idele hwe si ri i
- Ta ru nya di cuwi ri i
- Ta ina rika nukuta alua ri si ri i
- Ta sudi su ri i
- Ta tajejo ri i
- Ta nya lele ndro ri i

- Jo nyide roka tika di madi zi tro, ta madi alu alu apa utrale rii kited vua anyo bi di oviru vi ya i.
- Draa nyi nyusi ta mgbwi mgbwi rii nyagasi. Ido joa dru nyebu lejho ta driba nzejo ri i (adu, ka runya da, kosusu) vua rangi. Ovidru nyi ndre ta usile vuru oru esi na ti nyusi ta mgbwi mgbwi kate 10.
- Nyusi ta dii vuru nyingo nyiba madizi kendru.

Kinya: Kinya kpwordu

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Gaadru

Ta nya inile ri i: Ti'inika (lejho ta driba nzejo ri i vua ta ru), Ta'weli la ka.

Ta nya idele di di rii: Ta'udi ideka, lejho si usuka, lemu.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Nyidu ta jo alu a ri ti i.
- Nyitede ta ti vua nyiba madizi kesu.
- Nyila madizi ni ta usile rii kongo kusi vuru.
- Jo nyi ta ndre cuwi ku, nyebu madizi ketra nyini ta di bati eri eri, ongo kuzu ai jo alu a. kusoni eri? Buku eri? Mvuka eri?

Ta'ehwi zule di ri i

Ta nya lele ri i: Kalamu ani si ri i kusa wino si ri i vua karatasi.

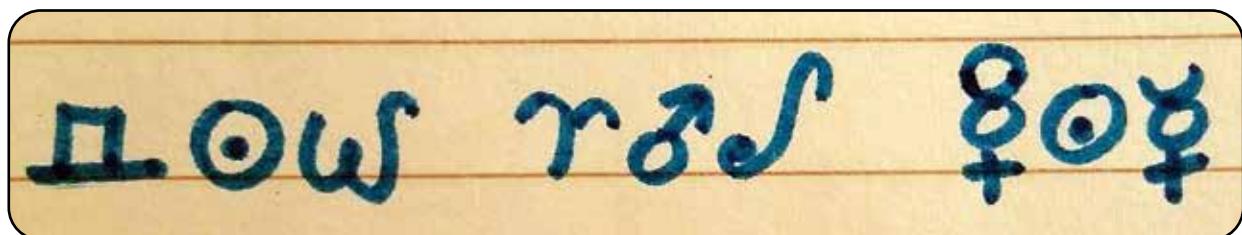
Ta'idele ri i:

Ovi nukuta ehwi uzule di ri usi jo rii ubi.

- Nyi nukuta eco weli si ki eri jo oru kesi vuru. Ovidru, Engereza si nukuta ai 26 disi $a=26$, $b=25$, $c=24$, $d=23$ diani diani. Nyi ta dia ehwini hwe waa? 8 22 24 9 22 7 24 12 23 22
- Nyi nukuta eco nukuta zi si ongo leti ai ubajo rii kolu tia tia, ovidru $a=h$, $b=i$, $c=j$, $d=k$, $e=l$, $f=m$ diani diani.

a	b	c	d	e	f	g	h	i	j
r	ɔ	≈	◊	ε	ɔ	Ⅱ	迢	⊖	◎
k	l	m	n	o	p	q	r	s	.
σ	≈	▷	ℳ	○	ε	ℳ	↗	□	
է	ւ	Վ	Ո	Խ	Ա	Յ	Զ		
△	♀	♀	ω	ω	Ա	Ց	Ց		

- Nyi lete udi rii sa ide nukuta ni wa. Jo ile nyide lete nyidri nyangasi ri i, nyizi nyi:
 - ⊖ Ma nukuta ehwi dii masi leji – nyarea? Jo oru – vuru? Or top to bottom?
 - ⊖ Lete dia weli ni koviru weli nukuta dri troa? Kusa lete ubiku komba nukuta alu ni? (di koba bazi ka ehwi na esu kpwe).
- Lejho Engereza si rii nyusia lete kwele karatasi ewa oguga ri si waa? (nyindre li rii, nukuta dii usi kpwo ku ladi!)

- Nyedu kalamu wino si ri i/ani si rii baba. Nyisi nya ta'ehwi zule di rii ndidru. Ongo nyisi ofu vua nyindre di bazi ka ehwi na esu way a i.

Kinya: Kinya kpwordu

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Gaadru

Ta nya inile ri i: Ti'inika, ta'sika, nukuta lejho a rii ulaka.

Ta nya idele di di rii: Ta'udi ideka, rerika, lejho si usuka.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Jo nyi ta ndre anda kpwe, nyi lejho zumadi dri dii jho ti si. Nyipe udhuku ovidru 'ka', 'ub' kusa 'sha' di bat i. Nyiba udhku dii lejho alu alu ga kusa lejho ewa edo reaga. Ovidru, Engereza si jhole "ma asi ni egbwe" dii nyecoa "kama kasi kani kegbwe".

Gbweke vua deyo ayia ri i

Ta nya lele ri i: Hwe vua oni.

Ta'idele ri i:

- Nyiya angwe. Gbweke vua deyo mgbwi mgbwi rii indre ai ayia si? Ziisa nyindre ta ayia ki baru sa aa riti, ovidru hwe ehwi vua tubi ora.

- Nyi gbweke vua deyo mgbwi mgbwi rii ula si? Ta diani rii indre ayia raa:

- Ta ewa ruvika vi ri i
- Ta rimio di imio ri i
- Ta gburu gburu kusa colo colo ri i
- Ta deyo na angwa ru di di ri i
- Ta lelego kusa asi ani ri i

- Indre ibibi ziti kendre hwe ciri ani ni raa? Ibibi diani rii indre raa? Ewa ciriciri ibibi di iru rii nil aa waa?
- Nyewu hwe vua oni. Nyi gbweke ingoni ri ide ta dibati si awu? Nyi gbweke di bat i waa:
 - ⊕ Gbweke ewa ina ri i kusa ewa isu kode kode ri i,
 - ⊕ Gbweke ewa 5 ri i,
 - ⊕ Gbweke ewa 6 ri i,
 - ⊕ Gbweke ewa 8 ri i
- Nyi gbweke ewa ri ide hwe si kusa oni si waa? Ovidru Piramidi kusa bokisi?

Kinya: Kinya kpwordu

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Gaadru

Ta nya inile ri i: Ru gbweke mgbwi mgbwi ri dri i, ru luba mgbwi mgbwi ri dri i, weli ulaka.

Ta nya idele di di rii: Ta'udi ideka, lejho si usuka, lase, ta'ndreka ili.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Jo ayi anyiilaga iyo, nyiya ayi ire rere nyesule wa ri iga?
- Jo nyi ni acika okpwo nyiba madizi keji nyi ni ta mgbwi mgbwi rii kobi a vua nyila ai.

oda pilepi ri i

Ta nya lele ri i: Kalamu ani si ri i kusa wino si ri i vua karatasi.

Ta'idele ri i:

Anyi ta di ide ba eri kusa ina tro wa. Anyi ri alu gburugburu.

- Madi alu kido oda ta le, ovidru , “**Zaangwa zi aa oma odu kole kpwe. Karamgbwala vua kareco be sa odu eya ku**”.
- Nyimba dia. Nyizi madi nyiti rii koa oda di tro andraga, keta lejho ehwi alu kusa eri, ovidru:
 “Liri ori ka imba retugodru gburugburu ri undre. Mgbwesa tazi enga imba a emu driaru esi. Ta di api idele aa sudisu rii si ri i, esi vuru, vuru, vuru ndi driaru jomi ga”.
- ‘Nyihwe’ oda dii madi andraga ri kota. Oda dii anyi taa sawa si? Jo anyi tete ba eri anyi pi pi.
- Nyizi madi zi kiko oda di taka jo ipi oca vu eri eri ra i.
- Ciki ‘Oda pilepi’ ri dri rii:
 - ⊖ Nyebu nya ra ni, ta kpwo karidewa!
 - ⊖ Nyimwi oda dii andraga (ojho, ‘otu api di isi’ mgbwe omba di ku, nyijho konde dii ra ‘otu api di isi ocandi oru ongo ondre....’)
 - ⊖ Ota oda dii kpwodruku, nyiba madi andraga rii sa kota tro.
- Nyi oda ovi cidru du wa. Kolu a reidedi ra ri idri (ovidru anzoanzo kusa aci) kusa anyuhwa dri kusa ta loso enga di dria ri idri.

Kinya: Fonyi primary dri i

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Gaadru

Ta nya inile ri i: Ti'inika, oda ti ubaka vua ciki oda dri i: oda ta reaga ta'idele wa kusa idele ku ri i.

Ta nya idele di di rii: Ta'raka emi emi , ta'udi ideka, rerika, vua, lase.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Nyiba ta ciri ciri atedi 10 nyidri jo a sau a - ta nyesu le wa ri i, (ovidru , oni, bongu). Anyedu ta dii angwe alu alu anyi pi pi, jo nyedu ta udi rii agwe alu ra, nyebu ta di lejho ehwi alu kusa eri inzajo oda di iru. Ovidru, 'api di I dri oru ile ondre kopo, kopo idele golidi si ri i, golidi ei oga aru pia pia ...'.
- Nyisi oda anya ti ubale rii alu rii vuru. Nyinza lejho ta driba nzejo rii ruaru keji dru le wa.

Ajugo laki dri anzoka

Ta nya lele ri i: Karatasi vua kalamu ani si ri i.

Ta'idele ri i:

- Ajugo laki dri rii madi ba ikonyi di kusa mori esudi ta'idejo driciri kolu aa sa i. Ba kpwo kengwi ajugo wa. Ini madi zi dini otea?
- Nyirata ajugo anyi dri laki a ri idri. Adi i? Ide adu? Nya ta lele driaru ndro rii adu?
- Ile nyanzo nya ajugo ni ingoni? Nyi eno na ko koa, nyi karatasi si driarua kusa nyi longo ngo ana ta idele cuwi ri sia? Nyi ofu si ani anzojoa kusa nyi anini dride kwe aua? Kusa nyi jhoa anini 'nyanzora'.
- Nyide dride ni/nyisi ofuni ongo nyindru leti jijoadru ajugo dri rwe rini. Nyizi madi amba kusa nya otitini ga amba amba rii kikonyi nyi dride kusa ofu di jijo.

Kinya: Fonyi Primary dri ri i

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Gaadru

Ta nya inile ri i: Ti'inika.

Ta nya idele di di rii: Rerika, Ta'driogoka, Asiegbwe vua kiza inika.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Nyijho ofu ni tisi nyiba madizi kosi nyini. Nyiko eno jile ofu di tro kusa nyikwe ani ni ta nya asiegbwe itede jo tro.

Mali tika

Ta nya lele ri i: Kalamu ani si ri i kusa wino si ri i vua karatasi.

Ta'idele ri i:

Mali tika ni ava tazule di ri undrujo ri i, nyi ra vu oko au. Ra alu alu kanya dri dhu andraga ri iga ndi nyifu mali di esu. 'Mali' tati asi jo rii ta nya lele ri i - tazi gaadru lele ndro ri i kusa ta nyale ri i (Nyizudi oba anyuhwa koca laka ati ku!)

- Nyira ta nyi mali di ti adini – nya otitini ga gaga kusa amba ri nia? Madi amba nia? Nyusi ra aia kinya tro ehwi eri le wa rii vuru (nyindre ovidru liele di i).
- Nyira ta kare nya lele nyi ti mali dii laka ri idri – joga sia kusa angwea kusa joga vua angwea? Mali di tika kaedo ingoa vua kaeko ingoa?
- Nyupe kare (kare ra di ubareaga ri ti) mali di ti jo ni. Hwe retugo rii iti, kabati joga ri igaa, kusa ra dii kolu madizi anyi dri kotiga ki ava di ava diku ri dri. Kare 8 katera. Nyusi kare di bati vuru vua nyikwe aini nukuta ci nyusi tisi tisi.
- Nyisi ra kare alu alu dri karatasi mgbwi dri. Nyibi bale ra dii ba ava di ava ka ri keri ehwi na wa ki oba kolu adu rere ku! Ovidru:
 - ⊖ Ra: Madri mucuma runzudi cuwi rii aa, hwe ehwi bidebide ri i (Kare na: moombe pa)
 - ⊖ Ra: Dii kare orobia nyi ubi rega iniaga i (Karen a: gbolo dri)

Nyi ava anagram dri isa ebu wa (dii ava nyi nukuta lejho a rii eco lejho zi si jo ri i) ovidru:

- ⊖ Ra: YEI VELUM (kare na: eyi lemvu)
- ⊖ Kusa nyi nukuta zumadi dri ebu wa.

- **Nyi kwe nukuta ra di ni ci** vua nyatru ci ki nukuta di kendre ote. Nyi avaba di ni ra ati joa ri kwe , di ka ra kwe andra ga ri ni , dini dini.
- **Nyimba ra atijoa ri ata ni ci vua nizu ra zibati** aia kare ga tisi tisi – nyebu nya luba usile vuru ati rii nyini kare ai zujo rii erajo. Ra nukuta 1 ni dri rii kare nya ra weli 2 ni zujo ri i. Ra weli 2 ni dri rii kare nya ra weli 3 ni zujo ri i dini dini. Ra tati asijo rii kare nya ‘mali’ di zujo ri i.
- Jo anyi ba ava di iga onde alu ni ra, kolea **anyai ru ciki ava di dri si** kare aluga. Ciki ziti ovidru:
 - ⊖ Ole ote ru tro tro yajo ra andraga ri iga i.
 - ⊖ Ra dia ehwi erika ni opi pi.
 - ⊖ Jo esu mali dii ra anzu anzu.
- **Nyikwe ra ati rii avaba dri.** Jo avaba di ka driciri esu yaka andraga ga nyikonyi ai anyaci ai ti tro ra dia ehwi ni eri jo i.

Kinya: 10+

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Agaga nati

Ta nya inile ri i: Ti'inika, ta'sika, nukuta lejho a ri ulaka.

Ta nya idele di di rii: Ta'tiubaka, ta'vuokoka, ta'udi ideka, ta'raka ndrie ndrie, rerika, remuka ebuga, lejho si usuka.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Nyizi madizi kikonyi nyi ra di usika si.
- Nyusi ra tete 3 kusa 4
- Ide mali tika ni a ‘bijo’ ku ra alu alu koji nyi ‘mali’ angwa ga jo dini ava di kengwi adhu.
- Nyiko eno ra hwejo ehwi na Erika kolu dru adhu.

Lazi mudiri

Ta nya lele ri i: iyo

Ta'idele ri i:

Ta di ba ori eri cajo ndi tou kavaa anda rii ni ausi madi alu alu ka lazi zi tro.

- Nyi pe madizi kori, ovidru, madi barangwa rere ri i kusa madi oti odu alidi mgbwe mgbwe ri i.
- **Nyipe madi, kare, kusa ta alu.** Nyirata madizi alu kusa tazi nyanile cuwi dru ri idri ausi nyi lazi zi driaru. Jo nyupe ba au, kolu lidri kusa kpwo sa wa kusa ta ridedi kuru (oda ga ri i). Nyiniote nyupe madi, kare kusa ta ba anyi ai ti tro dia ta nile driaru ote ri i.
- Ta nya upele rii ojho badi ni ku. Nyiba kura ki ura.
- Baziti kozi lazi aile oo kusa ku ri i. Nyiedo lazi mgbwo ri si lain a "oo" kusa "ku" ri i. ovidru:
 - ⊕ "Nai baa?"
 - ⊕ "Nai karea?"
 - ⊕ "Nai taa?"
 - ⊕ "Nai lokua jo ta ridedi kuru ri i?"
- **Anyizi lazi aile oo kusa ku rii, anyipipi.** Anyibi dubasi madi alu alu kozi lazi ahwa 1. Jo madi zia lazi zile rii karai "oo" kusa "ku" kpwe anyiba kidu ana lazi ni ausi lai na "oo" kusa "ku". Ovidru lazi, "Kinya aidri si?" di karidu, "Aia kinya onde 50 ni raa?"

- **Nyendre acire andraga nyizi lazi ndo ri i.** Oca lazi udi ri zireku nyura ta lazi zile ati ati ri idri. Ovidru, jo madizi ozi lazi retu dri ra, nizi lazi rangi dri kusa ta ta'di idejo ri idri.
- **Anyava ndi lazi weli koca 20 kusa madi zi kai lazi ti ce kpwa.** Anyi la lazi di bati alu. Jo lemu di ia lazi oca 20 sa ai madi, kare kusa ta nadir ce rii okwe kuru, nyitede aini ai na. Jo lazi oca 20 kudru madi zi ai lazi ti ce, ava okra.
- **Nyiba madi lazi su di ce rii koya andraga ati.** Jo alusa ba madi, kare kusa ta sudi ce na iyo yaka andraga kopipi. Ba kpwo kesu lazi tarajo ra. Madi alu alu ni sawa kwe ka koba ava dii ka ba ebu kpwordru vua koba vico kwe madi alu alu ni!

Kinya: Kinya kpwordru

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Gaadru

Ta nya inile ri i: Ti'inika, ta'ubaka drile si.

Ta nya idele di di rii: Rerika, ta'raka ndrie ndrie, lejho si usuka.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Nyiba lazi kolu ta drile alua ri iga, ovidru 'anyuhwa', 'lonya' kusa 'ba akuka rii'. Nyitede ba avaka ritini ta drile nya dule rii ra.
- Anyava ba eri eri ausi anyi anyi ikonyi tro tro.
- Anyitu lazi weli konde mudiri ni ra ausi kobaa lazi ti ka rai ce wa.
- Nyidro ta esule baru rii kate 20 meza dri kusa kobi a. Bazi ni nikaa ako nyedu alu. Ba zirii kosu ta nya edule ri ni.

ofu nya laponyi dri

Ta nya lele ri i: Karatasi vua kalamu ani si ri i.

Ta'idele ri i:

- Nyiba kalamu ani si ri i vua karatasi baba.
- Nyura ta nya lele nyijho nya laponyi ni ri ni. Ile nyijho anini ta nya idele baru ri idria? Nyeba aru:
 - ⊕ Ta nyini asi egbwe eji di ri i
 - ⊕ Ta ridedi gule gule ri i
 - ⊕ Ta driciri kwedi nyini nya idele ri i
 - ⊕ Ta nya utele asisi ri i
- Nyisi ofu dii nyiba kare nya oluji rii vua imba odu vua nyiti dri laka ci.
- Jo nyibia wa, nyi ofu di ji ndi nya laponyi dri waa? Nyizi madi amba kusa otitini ga amba rii kikonyi nyi.

Dear Mrs. Lopez,

I thryed Tee nicks and I loved it. It was gummy when me and my Mum got tangled up in the sugar ball. I also thryed maths game, and all the different games on it. Some of them are difficult and some of them are really fun! I'm looking forward to making something out of next. yours

sincerely

This:

Inzajoa dru ta'idele ri idri:

- Nyi ofu nyasi le laponyi dri dia tini ingwi kendre laponyi esini ani waa? Nyebu ti loso nya laponyi kebua nyini ri i.
- Nyi ofu nyadi tro rii si nya laponyi dri nya ana ebu idele baru ri idejo ku ri idri waa? Nyura kiza ndedia zile tiaru, ovidru:
 - ↪ "indri onya ma ebu idele baru sir ii ra".
 - ↪ "Eri okpwo ri onzi ma karatasi ebu idel baru sir ii pi".
- Nyebu tasile vuru dii nya ofu ni sijo.

Laponyi malele ndro ri,

Nyide mani kiza ma ebu nya ekwele amani idele
baru si ri ideka ku si. Ma asilaza nzago ritro ki
.... (ta ride di ri i?)....

Ma...(ta nya idele ri i?).....

Nyolu cuwi, Nyiti dri:

Kinya: Kinya kpwodru

Ba amba / ba oti tini ga ri i ka konyi kwe waa: Gaadru

Ta nya inile ri i: Ti'inika, ofu sika, lejho ehwí ti'ubaka, nukuta lejho a ri ulaka.

Ta nya idele di di rii: Ta'udi ideka, madi zi a asilaza ni erika.

Leti mgbwi mgbwi ta di idejo ri i:

- Nyijho vua madizi kosi nyini ta vuru.
- Nyisi ta angwa.
- Nyiko eno ta nya idele baru ri idri laponyi ni.